

Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015–2018/19

V okviru projekta:

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji
(LIFE17 IPE/SI/000011, LIFE-IP NATURA.SI)

Akcija A.3 – Sektor gozdarstvo in upravljanje z divjadjo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

ZAVOD za GOZDOVE
SLOVENIJE

NASLOV: Analiza izvajanja ukrepov Programa
upravljanja območij Natura 2000 2015-
2020
za obdobje 2015-2019,
Sektor varstvo narave in nadzor

VERZIJA: 3.0

PROJEKT: LIFE integrirani projekt za okrepljeno
upravljanje Nature 2000 v Sloveniji

AKRONIM PROJEKTA: LIFE-IP NATURA.SI

ŠTEVILKA PROJEKTA: LIFE17 IPE/SI/000011

PROJEKTNNA AKTIVNOST: Akcija A.3

IZDELOVALEC: **MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR**
Zavod za gozdove Slovenije
Gregor Danev Suzana Vurunić, Ana Rep,
Aleš Poljanec, Miha Marenče, Matjaž
Guček, Rok Pisek, Valerija Babij, Rok
Černe, Bojana Lavrič, Nives Pagon,
Matija Stergar, Lidija Turk, Petra Dremelj
(Zavod za gozdove
Slovenije), Denis Žitnik in Tadej
Kogovšek (Zavod RS za varstvo narave)

UREDILI Lidija Turk, Petra Dremelj (Zavod za
gozdove Slovenije)

SODELUJOČI PARTNER: ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE,

KRAJ IN DATUM: Ljubljana, 6. 11. 2020

POVZETEK

Analiza izvajanja PUN (2015–2020) za sektor gozdarstvo in upravljanja z divjadjo kaže, da se v veliki meri izvaja naloge za ohranjanje in izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v območjih Natura 2000. Postopek priprave in integracije naravovarstvenih smernic v gozdnogospodarske načrte gozdnogospodarskih enot ter sprejem načrtov teče brez večjih odstopanj. Rezultati analize kazalnikov za spremljanje stanja biotske raznovrstnosti kažejo, da so se v obdobju od prejšnje analize stanja povečali površina negospodarjenih gozdov in delež odmrle biomase v gozdovih. Začeli smo izvajati ukrepi za ohranjanje in izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v zasebnih gozdovih (ključna je bila ustanovitev proračunskega sklada za gozdove – Gozdni sklad) in izboljšuje se ohranjenost drevesnih vrst. K dobrim rezultatom so v veliki meri prispevala EU sredstva za projekte: LIFE Kočevsko, LIFE WETMAN, EGP SUPORT, EGP GoForMura, LIFE DINALP BEAR, LIFE LYNX. Pri aktivnostih upravljanja z velikimi zvermi so projekti s sredstvi MOP in javne gozdarske službe prispeval k boljšemu poznavanju velikih zveri in izvajanju ustreznih ukrepov za preprečevanje konfliktov. Soočanje z vedno večji izzivi (invazivne tujerodne vrste, podnebne spremembe, vremenske ujme, gradacije podlubnikov) nakazuje, da bo v novi EU finančni perspektivi treba razviti nove ukrepe, izboljšati pravno podlago za izvajanje in pregled nad izvedenostjo ukrepov, okrepiti izobraževanje, ozaveščanje in nadgraditi informacijske sisteme.

SUMMARY

The analysis of the implementation of the PUN (2015–2020) for the forestry and wildlife management sector shows that the tasks for the conservation and improvement of biodiversity in Natura 2000 sites are largely being carried out. The process of preparation and integration of nature conservation guidelines into the forest management plans of forest management units and the adoption of plans is proceeding without major deviations. The results of the analysis of indicators for monitoring the state of biodiversity show that in the period since the previous analysis the area of unmanaged forests and the share of dead biomass in forests have increased. We began to implement measures for preserving and improving biodiversity in private forests (the key was the establishment of the budget fund for forests – Forest Fund) and improved the conservation status of tree species. EU funds for projects (LIFE Kočevsko, LIFE WETMAN, EGP SUPORT, EGP GoForMura, LIFE DINALP BEAR, LIFE LYNX) have importantly contributed to good results. In large carnivore management activities projects with funds from the Ministry of the Environment and Spatial Planning and public forestry services have contributed to improved knowledge about large carnivores and the implementation of appropriate conflict prevention measures. In the face of growing challenges (invasive alien species, climate change, natural disasters, bark beetle outbreaks) suggests that the new EU financial perspective will need to develop new measures, improve the legal basis for implementation and review of measures, strengthen education, awareness and upgrade information systems.

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	10
2.	POVZETEK IN REZULTATI	12
3.	ANALIZA IZDELAVE NARAVOVARSTVENIH SMERNIC ZA GOZDARSTVO	15
3.1.	Pravna podlaga.....	15
3.1.1.	Zakon o gozdovih.....	15
3.1.2.	Nacionalni gozdni program	15
3.1.3.	Pravilnik o varstvu gozdov.....	16
3.1.4.	Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo	16
3.1.5.	Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove.....	16
3.2.	Naravovarstvene smernice in gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot	16
3.2.1.	Metodologija	16
3.2.2.	Naravovarstvene smernice za gozdnogospodarske načrte gozdnogospodarskih enot.....	17
3.3.	Usklajevanje v postopku priprave NS in integracije v GGN GGE	18
3.4.	Proces izdelave GGN GGE kot načrta za potrebe doseganja varstvenih ciljev Natura 2000 ..	18
4.	ANALIZA STANJA GOZDOV OBMOČIJ NATURA 2000.....	20
4.1.	Metodologija.....	20
4.2.	Rezultati	24
4.2.1.	Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem	24
4.2.2.	Razvojne faze gozda z odraslim drevjem	28
4.2.3.	Mrtva biomasa in habitatno drevje	32
4.2.4.	Ohranjenost drevesne sestave gozdov (ohranjenost gozdov)	36
4.2.5.	Ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin v gozdu	40
4.2.1.	Ohranjanje mozaičnosti krajine - ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije	42
4.2.2.	Ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst	44
4.2.3.	Mirne cone	45
4.2.4.	Izvedeni ukrepi - povzetek	48
5.	UPRAVLJANJE Z DIVJADJO IN ANALIZA UKREPOV ZA RJAVEGA MEDVEDA, VOLKA IN RISA ..	51
5.1.	Upravljanje z divjadjo	51
5.2.	Analiza ukrepov za rjavega medveda, volka in risa	51
5.2.1.	Rjavi medved (Ursus arctos).....	51
5.2.2.	Ris (Lynx lynx)	54

5.2.3. Volk (Canis lupus)	55
6. VIRI IN LITERATURA	58

KAZALO SLIK

Slika 1: Izvedenost ciljev PUN za obdobje 2014-2018/19.....	13
Slika 2: Izdelava upravljavskih con za gozdarstvo na območjih Natura 2000.	17
Slika 3: Shema prilagojenega gozdnogospodarskega načrtovanja.....	19
Slika 4: Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem ter ukrep 653 – naravni razvoj biotopov.....	28
Slika 5: Razvojne faze z odraslim drevjem v območjih Natura 2000.	30
Slika 6: Razvojne faze v kompleksnih območjih Natura 2000.	31
Slika 7: Razvojne faze gozdov.....	31
Slika 8: Število ležečih in stoječih odmrlih dreves/ha.....	34
Slika 9: Označitev habitatnega drevja v obliki kljuna v okviru izvajanja javne službe ZGS (levo) ali žolna v okviru projekta EGP GoForMura (desno).	35
Slika 10: Tujerodne vrste v gozdovih (levo navadna barvilnica, desno izobraževanje v okviru projekta LIFE ARTEMIS).	37
Slika 11: Ohranjenost drevesne sestave gozdov na kompleksnih območjih Natura 2000.	38
Slika 12: Sadnja plodonosnega drevja v projektu LIFE Kočevsko z namenom izboljšanja habitata gozdnega jereba (levo), Program razvoja podeželja 2014 – 2020 s pomočjo pri obnovi gozdov po ujmah.....	39
Slika 13: Območja sadnje znotraj območij Natura 2000 razdeljeno na SAC in SPA.	39
Slika 14: Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti (biotopska funkcija) na 1. stopnji.	42
Slika 15: Biotopska funkcija oz. funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji (Bc in Bd)...	45
Slika 16: Mirne cone 2010.....	47
Slika 17: Izvedeni ukrepi Natura 2000 v obdobju 2015–2018.	48
Slika 18: Sorodstvene povezave (rodovniki) volkov v sezoni vzorčenja 2018/19, domnevni teritoriji tropov, rezultati izzivanja s tuljenjem («howling» testov) 2018 in označeni dispergerji/imigranti.	56
Slika 19: Večletna dinamika številčnosti populacije volkov v Sloveniji.....	57

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Izvedenost ciljev PUN za obdobje 2014-2018/2019.....	12
Preglednica 2: Izdelava GGN GGE in naravovarstvenih smernic od leta 2014 do 2019 glede na PUN	17
Preglednica 3: Kazalniki stanja gozdov z vidika podrobnejših varstvenih ciljev Priloge 6.1 PUN, 121 NS in 122 GGN GGE.	20
Preglednica 4: Površina gozda.....	23
Preglednica 5: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	24
Preglednica 6: Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem.	25
Preglednica 7: Trend gozdov brez gospodarjenja 2007–2018.	26
Preglednica 8: Ukrep 653 – naravni razvoj biotopov (ekocelice brez ukrepanja) v zasebnih gozdovih.	27
Preglednica 9: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	28
Preglednica 10: Razvojne faze gozdov območij Natura 2000	29
Preglednica 11: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	32
Preglednica 12: Število ležečih in stoječih odmrlih dreves/ha območij Natura 2000.	33
Preglednica 13: Količina odmrle biomase območij Natura 2000 v m ³ /ha.	34
Preglednica 14: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	36
Preglednica 15: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	40
Preglednica 16: Površina biotopske funkcije oz. funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji.	41
Preglednica 17: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	43
Preglednica 18: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	44
Preglednica 19: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.	46
Preglednica 20: Površina in delež mirnih con	46
Preglednica 21: Biomeliorativna dela v Slovenskih gozdovih za obdobje 2015–2018.	49
Preglednica 22: Biomeliorativna dela v Slovenskih gozdovih za obdobje 2015–2018 (vključeni vsi gozdovi, tudi izven Natura 2000 območij).	50
Preglednica 23: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za rjavega medveda.	52

Preglednica 24: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za risa. 54

Preglednica 25: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za volka. 55

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
CRP	Ciljno raziskovalni proejkt
EGP	Finančni mehanizem evropskega gospodarskega prostora
EGP GoForMura	Upravljanje gozdnih habitatnih tipov in vrst v izbranih območjih Natura 2000 ob Muri http://goformura.gozdis.si/
EGP SUPPORT	Trajnostno upravljanje Pohorja http://www.projektipohorja.si/projekti/projekt-suport/o-projektu/
ESSR	Evropski sklad za regionalni razvoj
EU	Evropska unija
GGN	gozdno gospodarski načrt
GGE	gozdno gospodarska enota
GGO	gozdno gospodarsko območje
GHT	gozdni habitatni tip
GIS	Gozdarski inštitut Slovenije
ITV	invazivne tujerodne vrste
KOBM	kompleksna območja Natura 2000
LD	lovska družina
LIFE	Finančni instrument Evropske unije za okolje in naravo LIFE
LIFE DINALP BEAR	Celovito upravljanje in varstvo rjavega medveda v severnih Dinaridih in Alpah https://dinalpbear.eu/sl/
LIFE LYNX	Reševanje risa v Dinaridih in jugovzhodnih Alpah pred izumrtjem https://www.lifelynx.eu/?lang=sl
LIFE Kočevsko	Ohranjanje območij Natura 2000 Kočevsko (LIFE13 NAT/SI/000314) http://life-kocevsko.eu/
LIFE WETMAN	Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji http://www.wetman.si/
LPN	lovišče s posebnim namenom
LUN	lovsko upravljavski načrt
LUO	lovsko upravljavsko območje
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NS	naravovarstvene smernice
območja Natura	posebna varstvena območja (Natura območja) in potencialna posebna ohranitvena območja (potencialna Natura območja)
PUN	Program upravljanja območij Natura 2000 (2015–2020)
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

1. UVOD

Cilj dokumenta je analiza izvajanja Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020 (v nadaljevanju PUN) za sektor gozdarstvo (*Deliverable: Analysis of implemented PUN measures from forest management perspective*). Ta dokument ne vsebuje drugih izdelkov ZGS akcije A3 projekta (Analiza glavnih omejitev pri izvajanju PUN za sektor gozdarstvo in lovstvo, Analiza razlogov za pomanjkljivo implementacijo PUN in Predlogi aktivnosti za boljšo implementacijo PUN), vendar pa predstavlja njihovo podlago in v nekaterih delih nakazuje na njihovo vsebino.

Analiza PUN je izvedena za obdobje 2015 – 2018/2019 in zajema analizo stanja gozdov iz sestojne karte 2018 (zajem podatkov 2015-2018), analize stalnih vzorčnih ploskev za obdobje 2014-2018 in nabor izvedenih ukrepov za območja Natura 2000, ter podatke o izvedenih ukrepih na evropskih projektih v obdobju 2015-2019.

PUN narekuje ukrep prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosegajo varstveni cilji na področju gozdarstva. V PUN je seznam načrtov rabe naravnih dobrin – načrtov, ki so neposredno potrebni za varstvo območij Natura 2000. Za gozdarski sektor so to gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot (v nadaljevanju GGN GGE), za lovstvo pa lovskoupravljaljski načrti območij, za katere PUN definira podrobne varstvene cilje ter ukrepe za njihovo doseganje.

V drugem poglavju dokumenta je predstavljena analiza, kjer je v uvodu analizirano delo na področju naravovarstvenih smernic za gozdnogospodarske načrte gozdnogospodarskih enot (v nadaljevanju NS za GGN GGE) in izdelava GGN GGE v obdobju 2015–2018/2019. Predstavljena je tudi komunikacija in proces integracije naravovarstvenih smernic v GGN GGE.

Tretje poglavje definira kazalnike za spremljanje stanja biotske raznovrstnosti (v nadaljevanju kazalniki), ki so bili oblikovani na podlagi podrobnejših varstvenih ciljev, podanih v PUN Prilogi 6.1 ter konkretnih naravovarstvenih usmeritev iz NS za GGN GGE in ukrepov v GGN GGE, vezanih na upravljaljske cone kompleksnih Natura 2000 območij. Vsebinski sklopi in kazalniki se zaradi primerjave podatkov v večji meri nanašajo tudi na analizo predhodnega PUN za obdobje 2007–2014 (http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Life_Upravljanje/A1_A2_Analiza_gozdarstvo.pdf).

V četrtem poglavju je narejena analiza stanja lovstva in upravljanja z velikimi zvermi v skladu s podrobnejšimi cilji priloge 6.1 PUN.

V Prilogi 1 tega dokumenta se nahajajo podrobnejše analize izvajanja ciljev Priloge 6.1 PUN sektorja gozdarstvo in upravljanje z divjadjo. Podrobnejša analiza je narejena na šestih izbranih gozdnih kompleksnih območjih Natura 2000: Kočevsko, Julijske Alpe, Kamniško – Savinjske Alpe, Snežnik, Pohorje in Mura. Analiza zajema 474 ciljev od 2099 ciljev oziroma dobrih 22% ciljev za sektor gozdarstvo in upravljanje z divjadjo. Izbrana območja Natura 2000 zajemajo največje gozdne komplekse obeh biogeografskih regij, in pokrajinskih enot in dajejo podrobnejši vpogled v izpolnjevanje zavez, ki jih je sektorju gozdarstva in upravljanja z divjadjo naložila Vlada RS s sprejemom PUN.

V Prilogi 2 se nahaja seznam sprejetih GGN GGE v obdobju 2015–2018 na območjih Natura 2000, ki so pomembni za doseganje varstvenih ciljev Nature 2000.

V Prilogi 3 se nahajajo podatki iz baz ZGS v skladu z kazalniki in podatki vseh biomeliorativnih ukrepov za obdobje 2015–2018.

V prilogi 4 se nahajajo vsi ukrepi v letu 2019 in .shp sloj ključnih ukrepov za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

2. POVZETEK IN REZULTATI

Iz analize drugega poglavja in Priloge 2 sledi, da postopek priprave in integracije NS v GGN GGE ter sprejem GGN GGE teče brez večjih odstopanj. Vsi načrtovani GGN GGE so do zaključka leta 2019 sprejeti.

Rezultati analize v tretjem poglavju kažejo, da se je v obdobju od prejšnje analize stanja v letu 2012 povečala površina negospodarjenih gozdov, da so se začeli izvajati ukrepi za ohranjanje in izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v zasebnih gozdovih, da se je povečal delež odmrle biomase v gozdovih, da se izboljšuje ohranjenost drevesnih vrst in da so k dobrim rezultatom v veliki meri prispevala EU sredstva za projekte (LIFE Kočevsko, LIFE WETMAN, EGP SUPORT, EGP GoForMura). Ključen dejavnik za izboljšanje stanja je tudi ustanovitev proračunskega sklada za gozdove (Gozdni sklad) in s tem zagotovljena sredstva za izvajanje ukrepov v zasebnih gozdovih na območju Natura 2000. Pojavljajo se vedno večji izzivi, kot so invazivne tujerodne vrste in podnebne spremembe ter z njimi povezane vremenske ujme in gradacije podlubnikov.

Aktivnosti na upravljanju z velikimi zvermi, ki so se izvajale preko projektnega dela (LIFE DINALP BEAR, LIFE LYNX), sredstev MOP in javne gozdarske službe, so prispevale k veliko večjemu poznavanju velikih zveri in izvajanju ustreznih ukrepov za preprečevanje konfliktov ter ustrežnejšemu upravljanju s populacijami rastlinojede divjadi ter usklajevanju med rastlinsko in živalsko komponento v gozdu.

Rezultati Priloge 1 - Analize izvajanja ciljev za obdobje 2014-2018/2019 kažejo na to, da se stanje gozdov v izbranih območjih Natura 2000 ohranja oziroma celo izboljšuje. Šifrant glede doseganja ciljev smo vzeli enak kot je bil v uporabi za letno poročanje izvedenosti PUN, ki sicer ni najbolj posrečen z vidika spremljanja uresničevanja ciljev, ker je bil namenjen spremljanju izvedenosti ukrepov in ne ciljev po sektorjih. Kljub temu pa nam rezultati prikažejo dobro sliko doseganja ciljev PUN.

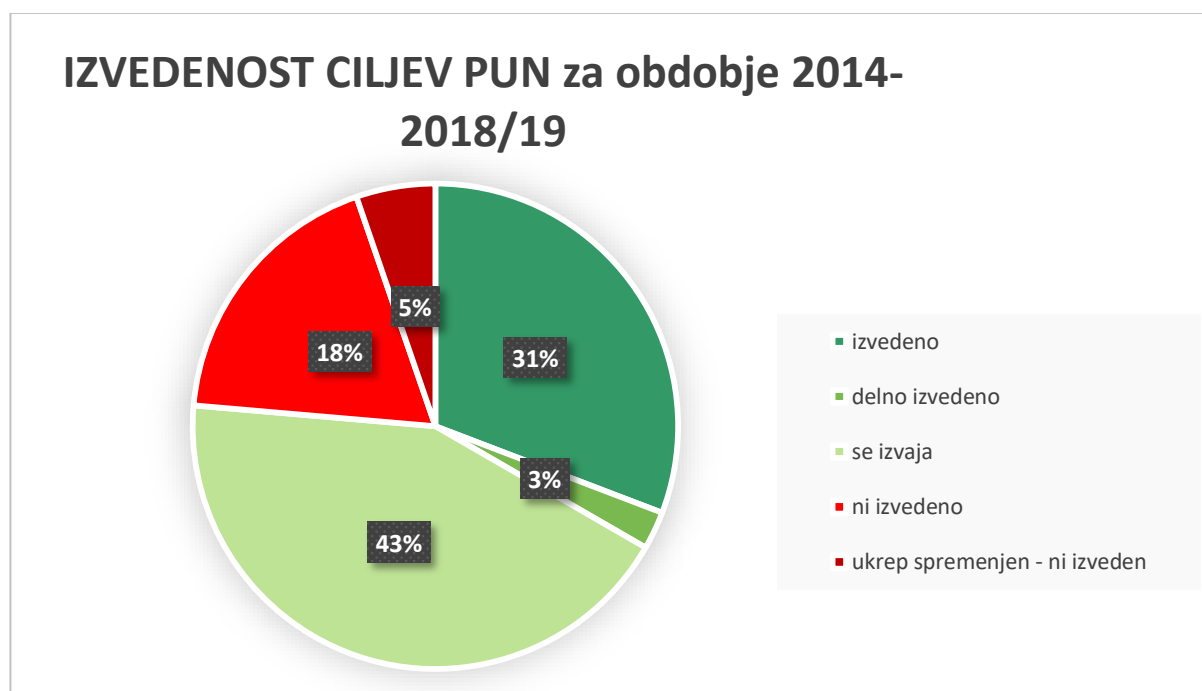
Preglednica 1: Izvedenost ciljev PUN za obdobje 2014-2018/2019

Šifra	število	delež %
izvedeno	146	30,8%
delno izvedeno	12	2,5%
se izvaja	204	43,0%
ni izvedeno	87	18,4%
ukrep spremenjen - ni izveden	25	5,3%
SKUPAJ	474	100%

Izvedenih je dobrih 30% ciljev. Med te cilje smo vključevali cilje glede deleža sestojev v razvojnih fazah z odraslim drevjem, deleža odmrle biomase v gozdovih in števila habitatnega drevja, deleža negospodarjenih gozdov, prilagojenega gospodarjenja z gozdovi v odnosu do določitve funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji, deleža sestojev v obnovi in podobno. Delno izvedenih je malo ciljev, ker smo cilje, ki se izvajajo permanentno, izbrali, da se cilj izvaja. Ločnica med tema dvema šifrantoma je v veliki meri zamegljena, zato ju je bolje gledati skupno in predstavlja dobrih 45% vseh ciljev. Med neizvedene cilje smo vključili predvsem cilje vezane na določitev con in raziskave manjšinskih gozdnih habitatnih tipov, cilje glede varstva gnezdišč zaradi pomanjkanja podatkov in večja odstopanja od doseganja številčnih ciljev, kjer smo le te lahko povezali z rezultati naše analize.

Za določene cilje, ki so bili nejasni, so vezani bolj na elemente presoje, smo izbrali kategorijo šifranta – ukrep spremenjen – ni izveden. Med te se uvrščajo tudi ukrepi časovne omejitve za celotni gozdni prostor analiziranih območij, ki jih ocenjujemo, da jih ni možno izvesti in da so cilji pretirani/prezahtevni.

Rezultate analize smo nato primerjali še med območji, kjer so se v tem obdobju izvajali projekti za ohranjanje ali izboljšanje stanja območij Natura 2000 in kjer se niso. Rezultati so pokazali, da je razlika med izvedenostjo ciljev (zelene kategorije) in ne-izvedenimi cilji 14 % v korist območij s projekti. Na podlagi tega lahko sklepamo, da so projekti prispevali k uresničevanju ciljev PUN in da so koristni za izvedbo ukrepov, ki prispevajo k doseganju ciljev. Poleg tega so projekti ključnega pomena za izobraževanje, ozaveščanje in promocijo ukrepov.

Slika 1: Izvedenost ciljev PUN za obdobje 2014-2018/19

Na podlagi analize iz Priloge 1¹, ugotavljamo, da je med 60-80% ciljev uresničenih, da je neizvedenih ciljev med 20-30%, nejasnih, neutemeljenih oziroma nerazumljivih ciljev pa med 5-10%. V neizvedenih ciljnih 80% prevladujejo cilji, ki se nanašajo na neizvedene raziskave in monitoringe. Del teh pomembnejših raziskav in monitoringov se trenutno rešuje preko projekta LIFE-IP Natura.si (Kamniško-Savinjske Alpe) in komplementarnih kohezijskih projektov (Pohorka, Mura, Vrh Julijcev), del pa se jih bo moral še preko novih projektov (Snežnik, Kočevsko). Poleg tega je veliko število neizvedenih ciljev vezanih na neizvedeno spremembo Pravilnika o varstvu gozdov zaradi uskladitve datumov časovnih omejitev za nekatere vrste ptic. Tudi za ta cilj je smiselno počakati na pripravo novega programa upravljanja za Naturo v letu 2020-2021 in časovne omejitve še enkrat dobro strokovno preveriti preden se spreminja Pravilnik o varstvu gozdov glede časovnih omejitev izvedbe del za nekatere vrste ptic.

¹ Analiza zajema vse cilje šestih kompleksnih območij Natura 2000 oziroma vzorec 474 ciljev ali 22% vseh ciljev za sektorja gozdarstvo in upravljanje z divjadjo.

Na podlagi analize lahko zaključimo, da sektor gozdarstva in upravljanja z divjadjo v veliki meri izvaja naloge za ohranjanje in izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v območjih Natura 2000. Pričakovati je mogoče, da se v prihodnje zaradi vzpostavitve sistema financiranja preko gozdnega sklada, zakonskih obvez SiDG za izvedbo Natura 2000 ukrepov in potencialnega financiranja preko podnebnega sklada ter bodočih rezultatov projektov v izvajanju delež izpolnjevanja ciljev do konca leta 2020 še poveča. V novi EU finančni perspektivi pa je treba pristopiti predvsem k vsebinam razvoja novih ukrepov, izboljšanim pravnim podlagam za izvajanje ukrepov, boljšim pregledom na izvedenostjo ukrepov, izobraževanju, ozaveščanju ter promociji in nadgradnji informacijskih sistemov.

3. ANALIZA IZDELAVE NARAVOVARSTVENIH SMERNIC ZA GOZDARSTVO

3.1. Pravna podlaga

PUN navaja, da je zakonodaja na področju gozdarstva okvir za načrtovanje in izvajanje vseh potrebnih ukrepov za upravljanje območij Natura 2000. Pri analizi kazalnikov biotske pestrosti so pomembne zakonske osnove, ki regulirajo posamezne vsebine. Najpomembnejši pravni akti z vidika upravljanja območij Natura 2000 v gozdarstvu in lovstvu so analizirani v nadaljnjih podpoglavjih.

3.1.1. Zakon o gozdovih

Temeljni zakon na področju gozdarstva in upravljanja z gozdnim prostorom (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16)) narekuje sonaravno ter večnamensko gospodarjenje z gozdovi, usklajeno z načeli varstva okolja, ohranjanja biotske raznovrstnosti in varovanja naravnih vrednot. Predpisuje gospodarjenje, ki omogoča optimalno delovanje gozdov kot ekosistema in trajno uresničevanje vseh funkcij, razdeljenih v 3 skupine: ekološke, socialne in proizvodne funkcije.

Zakon opredeljuje načrtovanje in način gospodarjenja:

- GGN mora obvezno vključevati okoljska izhodišča po predpisih, ki urejajo varstvo okolja, usmeritve za gospodarjenje z naravnimi vrednotami in usmeritve za zagotavljanje drugih funkcij gozdov. V njem se določijo tudi potrebni ukrepi za ohranitev ugodnega stanja posebnih varstvenih območij, določenih po predpisih, ki urejajo ohranjanje narave (9. člen).
- ZGS k predlogu GGN za GGO pridobi mnenje ministrstva, pristojnega za okolje, prostor in vode ter za ohranjanje narave. K GGN GGE pa mnenje organizacije, pristojne za varstvo narave (14. člen).

3.1.2. Nacionalni gozdni program

Eden izmed ciljev Nacionalnega gozdnega programa (Resolucija o nacionalnem gozdnem programu (Uradni list RS, št. 111/07)) je ohranjanje biotske raznovrstnosti gozdov. Za to so oblikovane usmeritve:

- Z gozdovi je treba gospodariti na sonaraven in trajnostni način (ohranja oziroma pospešuje se naravna vrstna sestava rastlin in živali). Pri obnavljanju sestojev s sadnjo je treba dajati prednost rastišču prilagojenim domačim vrstam (lokalnim proveniencam).
- S primernimi usmeritvami v okviru načrtov za gospodarjenje z gozdovi in s primernim gospodarjenjem je treba ohranjati ugodno ohranitveno stanje redkih in ranljivih habitatnih tipov gozdov, vključno s habitatnimi tipi in vrstami na območjih Natura 2000, pri tem pa ohranjati:
  - a) raznolikost gozdne strukture v različnih starostnih fazah;
  - b) ustrezno količino nežive gozdne mase (odmrlo drevje);
  - c) značilno sestavo biocenoze, brez tujerodnih vrst in gensko spremenjenih organizmov;
  - d) površino kvalifikacijskih habitatnih tipov;
  - e) mrežo gozdnih rezervatov in jo tudi primerno razširiti;
  - f) izboljšati informiranje in razumevanje javnosti o pomenu biotske raznovrstnosti gozdov.

Implementacija Nacionalnega gozdnega programa se izvaja preko akcijskih načrtov in operativnih programov, ki začrtajo ključna področja dela za določeno obdobje znotraj veljavnosti programa.

3.1.3. Pravilnik o varstvu gozdov

Načrtovanje ukrepov, ki so posledica naravovarstvenih usmeritev, obravnava Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09 in 31/16). S tem je omogočeno vključevanje ukrepov za ohranjanje ali izboljšanje stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov ter sooblikovanje načina gospodarjenja z gozdovi.

3.1.4. Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo

Pravilnik o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Uradni list RS, št. 91/10) definira sistem vključevanja naravovarstvenih vsebin v gozdnogospodarske načrte ter s tem gospodarjenje z gozdovi, ob upoštevanju številnih funkcij, med njimi tudi funkcijo varovanja naravnih vrednot in funkcijo ohranjanja biotske raznovrstnosti. Poleg tega pravilnik določa vključevanje posameznih vsebin, ki jih podajajo NS.

3.1.5. Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove

Pravilnik o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove (Uradni list RS, št. 71/04, 95/04, 37/05, 87/05, 73/08, 63/10, 54/14, 60/15, 86/16 in 31/19) omogoča izvedbo ukrepov v gozdovih, ki se financirajo ali sofinancirajo iz sredstev proračuna RS in so namenjena tudi ohranjanju biotske raznovrstnosti in varovanju naravnih vrednot. Opredeljuje dela, ki predstavljajo lastniku finančno breme, ter višino oziroma delež sofinanciranja del glede na poudarjeno stopnjo funkcije. Vključeni so ključni ukrepi, ki so posledica naravovarstvenih usmeritev.

3.2. Naravovarstvene smernice in gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot

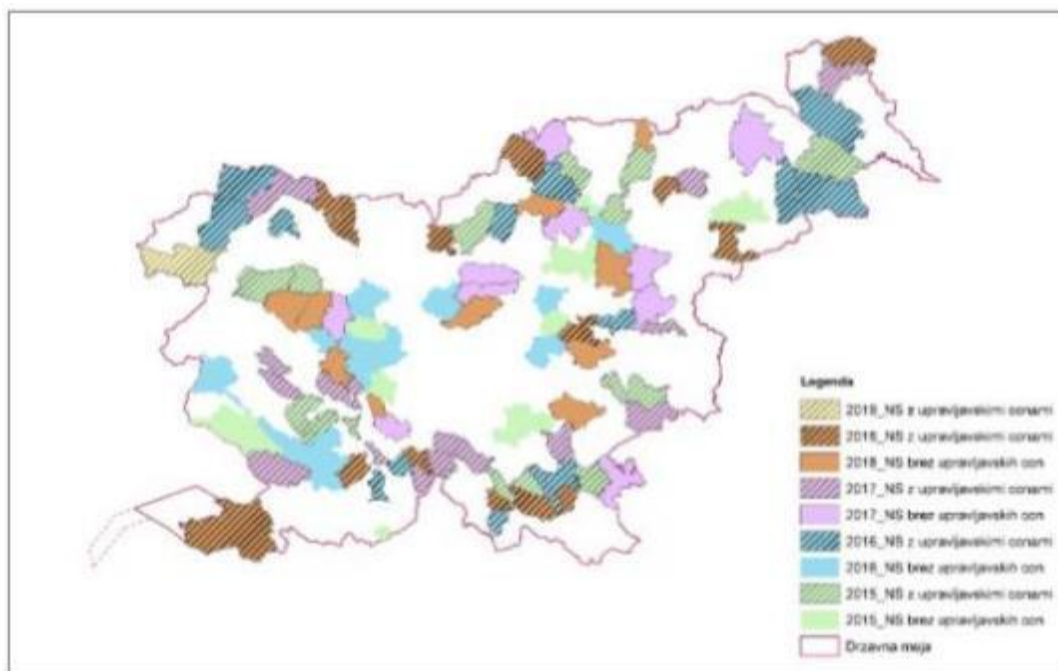
3.2.1. Metodologija

Sistem izdelave NS za GGN GGE ter tesnejše sodelovanje ZRSVN z ZGS se je vzpostavilo v projektu LIFE Natura 2000 – upravljavski modeli in informacijski sistem, ki je potekal od januarja 2005 do decembra 2007 in se po končanem projektu nadaljuje v sklopu rednega dela ZRSVN in ZGS. V letu 2008 je bila oblikovana metodologija izdelave NS za GGN GGE za izdelavo in vključevanje naravovarstvenih vsebin v GGN GGE. Metodologija se na podlagi izkušenj ter dobrih praks razvija in nadgrajuje, vendar je okvir ostal praktično enak.

Metodologija izdelave NS opredeljuje nekoliko drugačen postopek za kompleksna območja Natura 2000. Kompleksna območja so bila določena zaradi prisotnosti večjega števila kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov z različnimi ekološkimi zahtevami, na stanje katerih vpliva gospodarjenje z gozdovi. Za doseg bolj učinkovitega ter preglednega upravljanja območij Natura 2000 so bile v obdobju 2008–2012 izdelane upravljavske cone (prostorsko določene podrobnejše ali konkretne varstvene usmeritve, ki se nanašajo na vrste in habitatne tipe s podobnimi ekološkimi zahtevami). Upravljavska cona je nadgradnja sistema upravljanja, ki je bil začrtan v PUN. Le ta je zahtevnost posameznih ukrepov vezal na »cono« vrste z najbolj zahtevnimi ekološkimi zahtevami. Upravljavska cona povezuje cone vrst in habitatnih tipov s podobnimi ekološkimi zahtevami, zato so varstveni cilji in ukrepi smiselno povezljivi z upravljivskimi conami. Upravljavske cone so se od leta 2012 posodabljele na podlagi novih podatkov o vrstah in habitatnih tipih predvsem iz projektne delo (npr. Life Kočevsko na kompleksnem območju Kočevsko, EGP SUPPORT na kompleksnem območju Pohorje, GoForMura na

kompleksnem območju Mura) ter bistvenih spremembah con vrst in habitatnih tipov na podlagi podatkov iz državnih monitoringov.

Slika 2: Izdelava upravljaljskih con za gozdarstvo na območjih Natura 2000.

3.2.2. Naravovarstvene smernice za gozdnogospodarske načrte gozdnogospodarskih enot

Na podlagi PUN priloga 6.2 in programa dela ZGS je bil na ZRSVN vsako leto izdelan Projekt izdelave NS za GGN GGE. V preglednici je po posameznih letih prikazana analiza izdelave NS za GGN GGE v obdobju 2014–2018/2019. V opombi so navedene razlike med opravljenim delom ter seznamom GGN za GGE v PUN.

Preglednica 2: Izdelava GGN GGE in naravovarstvenih smernic od leta 2014 do 2019 glede na PUN

LETO	ŠT. GGN GGE DOLOČENIH V PUN	ŠT. SPREJETIH GGN GGE	ŠT. NS	LETO IZDELAVE NS	OPOMBA
2014	1	1	23	2013	Veljavnost PUN je 2015-2020 (GGN GGE Železniki - napaka v prilogi 6.2)
2015	22	22	22	2014	/
2016	24	24	23	2015	Razlika med GGN GGE in NS izhaja iz GGN za GGE Pokljuka, ker so bile smernice dokončane v letu 2016 namesto v 2015.
2017	25	25	26	2016	
2018	25	24	24	2017	GGN GGE Sodražica in GGN GGE Loški potok sta se združila v GGN GGE Travná Gora, zato je bil sprejet en GGN GGE manj, prav tako so

					bile izdelane ene NS manj, kot po PUN.
2019	25	25	24	2018	Razlika med GGN GGE in NS izhaja iz GGN za GGE Kobarid, ker so bile smernice narejene v letu 2019 namesto v 2018.
SKUPAJ	122	121	142		

Iz priloge PUN št. 6.2 je razvidno, da je v upravljanje območij Nature 2000 v obdobju 2015 - 2020 vključeno 146 GGN GGE (v vmesnem obdobju sta se GGN Sodražica in GGN Loški potok združila v GGN Travnica Gora, med načrte je bil vključen tudi GGN GGE Železniki, ki je bil sprejet že v letu 2014 in GGN GGE Senovo, ki bo sprejet šele leta 2021). Po podatkih ZRSVN je bilo v obdobju 2014-2019 izdelanih 142 NS iz priloge 6.2. Vsi GGN GGE katerim veljavnost je potekla do vključno z letom 2019, so obnovljeni. V preglednici 2 so navedeni podatki o obnovljenih GGN GGE v obdobju 2014-2019 (preglednica 2). Po prilogi PUN 6.2 poteka priprava GGN GGE, ki so neposredno potrebni za varstvo območij Natura 2000, v veliki večini po ustaljenem postopku.

Seznam GGN za GGE na območjih Natura 2000, za katere so bile narejene NS, je priložen v Prilogi 2.

3.3. Usklajevanje v postopku priprave NS in integracije v GGN GGE

Usklajene so bile smernice za vse GGN GGE. Pri zahtevnih naravovarstvenih smernicah (kompleksna območja Natura 2000) so bile organizirane usklajevalne delavnice ter po potrebi tudi skupni terenski ogledi in organizirana individualna usklajevanja med pripravljavcem NS ter načrtovalcem ZGS.

V obdobju 2015–2019 je bilo tako izvedenih preko 40 delavnic, katerih namen je predstavitev ekoloških zahtev kvalifikacijskih vrst, obstoječih monitoringov ter usklajevanje varstvenih ciljev in varstvenih usmeritev. ZRSVN sodeluje tudi na javnih obravnavah za posamezne GGN za GGE na območjih Natura 2000, predvsem tam, kjer se pričakuje večje težave pri usklajevanju z lastniki gozdov.

3.4. Proces izdelave GGN GGE kot načrta za potrebe doseganja varstvenih ciljev Natura 2000

Upravljanje območij Natura 2000 temelji na izdelavi ter vključevanju NS v GGN GGE. Pričakovan rezultat je integralni načrt, ki vsebuje integralne cilje ter ukrepe za doseganje teh.

ZRSVN vsako leto za namen priprave konkretnih NS pregleda vse razpoložljive podatke o vrstah in habitatnih tipih, pregleda posamezne cilje in jih združi v pripadajoče upravljavske cone. Pripravljene NS, posredovane ZGS, zajemajo najpomembnejše podatke o vrstah, habitatnih tipih, novih podatkih monitoringov. ZGS ima tako pred začetkom popisa stanja na terenu že določene vsebine, ki so pomembne za nadaljnje načrtovanje in opredeljena ustrezna območja za ukrepe in usklajevanje z lastniki. V NS ZRSVN tudi poda predlog ukrepov in predlog določitve stopnje funkcije za ohranjanje biotske raznovrstnosti. ZGS pregleda smernice ter podatke o stanju gozda iz zadnjih popisov vzorčnih ploskev in sestojev. Po potrebi se organizira usklajevalna delavnica, na kateri se pregleda smernice, predstavi stanje gozda in dogovori glede predlogov ukrepov. Na podlagi zapisnika usklajevalne

delavnice se pripravi končne NS (ZGS odda vlogo za NS). ZGS pripravi predlog načrta GGN GGE in ga posreduje v naravovarstveno mnenje ZRSVN.

Slika 3: Shema prilagojenega gozdnogospodarskega načrtovanja.

4. ANALIZA STANJA GOZDOV OBMOČIJ NATURA 2000

4.1. Metodologija

Na podlagi analize Priloge 6.1 PUN in izkušenj pri usklajevanju konkretnih varstvenih usmeritev iz 121 NS ter načrtovanju ukrepov pri pripravi 121ih GGN GGE, so bile kvalitativne vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev združene v 9 kazalnikov stanja gozdov. Kazalnikom so bile dodeljene vrednosti in kriteriji ocenjevanja stanja posameznega kazalnika, habitata vrst in habitatnega tipa. Pri analizi kriterijev so bili v uporabi baze ZGS, skladišča podatkov, sestojne karte in drugi relevantni podatki. Pregled je bil narejen za obdobje od 1. 1. 2015 do 31. 3. 2019 ter že zajema Natura 2000 ukrepe gozdnega sklada iz leta 2018.

Preglednica 3: Kazalniki stanja gozdov z vidika podrobnejših varstvenih ciljev Priloge 6.1 PUN, 121 NS in 122 GGN GGE.

Št.	Kazalnik	Vrednost podrobnejšega varstvenega	Vključeni podatki iz baz ZGS	Vrste in habitatni tipi z vrednostjo podrobnejšega varstvenega cilja
1.	Gozdovi brez gospodarjenja ter z omejenim gospodarjenjem	Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem v vseh oblikah zapisa.	Gozdovi brez ukrepanja: gozdni rezervati, ekocelice brez ukrepanja, ukrep 653 ² – naravni razvoj biotopov (ekocelica brez ukrepanja) in Gozdovi z omejenim gospodarjenjem: varovalni gozdovi	Brazdar, belohrbti detel, mali muhar, triprsti detel, močvirski krešič, škrlatni kukuj. <i>Buxbaumia viridis</i> – mah, (Sub-)mediteranski gozdovi črnega bora, Barjanski gozdovi, Dinarski gozdovi rdečega bora na dolomitni podlagi (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>), ruševje z vrstama <i>Pinus mugo</i> in <i>Rhododendron hirsutum</i> (<i>Mugo-Rhododendretum hirsuti</i>), bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>), Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>)), javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih, kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpinskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>), obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka), (<i>Alnus glutinosa</i> in <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)), obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (<i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> in <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> ali <i>Fraxinus angustifolia</i>), vzdolž velikih rek (<i>Ulmion minoris</i>), Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>).
2.	Razvojne faze gozda z odraslim ³ drevjem	Delež razvojnih faz z odraslim drevjem (debeljaki, sestoji v obnovi, prebiralni gozdovi),	Razmerje razvojnih faz	Hrastov kozliček, bukov kozliček, alpski kozliček, širokouhi netopir, veliki navadni netopir, belovrati muhar, črna štoklja, črna žolna, divji petelin, koconogi čuk, mali muhar, kozača, srednji detel, triprsti detel.

² Koda ukrepa v skladu z internim šifrantom ZGS, ki je pripravljen v skladu s Prilogo 1 Pravilnika o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo

³ V dogovoru med ZGS in ZRSVN med odraslo drevje štejemo drevje nad 30 cm premera v prsni višini.

Št.	Kazalnik	Vrednost podrobnejšega varstvenega	Vključeni podatki iz baz ZGS	Vrste in habitatni tipi z vrednostjo podrobnejšega varstvenega cilja
		razmerje razvojnih faz prilagojeno vrsti v vseh oblikah zapisa.		Bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>), Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion)</i>).
3.	Mrtva biomasa in habitatno drevje	Puščanje mrtve in odmirajoče mase (ležeče in stoječe), Gnezdilna drevesa in habitatno drevje v vseh oblikah zapisa.	Količina ležeče in stoječe mrtve mase (št. dreves po razširjenih debelinskih razredih), Ukrep 615 vzdrževanje gnezdilnic, Ukrep 670 puščanje stoječe biomase, Ukrep 671 puščanje podrtje biomase.	Hrastov kozliček, bukov kozliček, alpski kozliček, širokouhi netopir, veliki navadni netopir, belovrati muhar, črna štoklja, črna žolna, divji petelin, koconogi čuk, mali muhar, kozača, srednji detel, triprsti detel, brazdar, belohrbti detel, mali klinkač, mali skovik, pivka, veliki žagar, rogač, <i>Buxbaumia viridis</i> – mah.
4.	Ohranjenost gozdov	Naravni razvoj gozda, naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst, brez tujerodnih vrst – invazivnih, rastišču primerna drevesna sestava gozdov, sonaravna drevesna sestava, pomlajevanje hrasta na ustreznih rastiščih, postopno zmanjševanje deleža rastišču neprimernih drevesnih vrst, in še vse podobne oblike zapisa.	Ohranjenost gozdov; Ukrep 613 sajenje sad. plod. drev. in grm, Ukrep 618 vzdrževanje sadik plod. drevja, Ukrep 717 dopolnilna sadnja, Ukrep 836 pomlajevalne ograje.	Gozdni jereb, gozdni postavnež, hribski urh, laška žaba, nižinski urh, srednji detel. Dinarski gozdovi rdečega bora na dolomitni podlagi (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>), gozdovi s prevladujočima vrstama <i>Quercus ilex in Quercus rotundifolia</i> , Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion)</i>), Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>), javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih, kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>), obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka), (<i>Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</i>), obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (<i>Quercus robur, Ulmus laevis in Ulmus minor, Fraxinus excelsior</i> ali <i>Fraxinus angustifolia</i>), vzdolž velikih rek (<i>Ulmenion minoris</i>).
5.	Ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin	Luže in kaluže, ki se obdržijo preko celega leta, naravna hidromorfologija potokov v gozdu, nižinski poplavni gozd, dobro stanje kanalov v gozdu, mokrotni habitati v gozdu, barjanski gozdovi, brez sprememb vodnega režima, nepoškodovana tla, odmik gozdnih prometnic.	1. stopnja funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti; Ukrep 610 vzdrževanje grmišč in obrežij, Ukrep 612 vzdrževanje vodnih virov in kalov v gozdu, Ukrep 616 vzdrževanje večjega vodnega vira, Ukrep 617 izdelava vodnih virov in kalov v gozdu.	Bober, činklja, črna štoklja, hribski urh, laška žaba, kranjska sita, močvirski krešič, navadni koščak, nižinski urh, ovratniški plavač, primorski koščak, sloka, srednji detel, širokouhi netopir, veliki navadni netopir, veliki studenčar, veliki pupek, Loeselova grezovka. Barjanski gozdovi, lehnjakotvorni izviri (<i>Cratoneurion</i>), obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka), (<i>Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</i>), karbonatna nizka barja z navadno reziko (<i>Cladium mariscus</i>) in vrstami zveze <i>Caricion davallianae</i> , bazična nizka barja, aktivna visoka barja, prehodna barja,

Št.	Kazalnik	Vrednost podrobnejšega varstvenega	Vključeni podatki iz baz ZGS	Vrste in habitatni tipi z vrednostjo podrobnejšega varstvenega cilja
				travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia spp.</i>) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>).
6.	Ohranjanje mozaičnosti krajine - ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije	Gozdne jase, strukturiran gozdni rob, svetel in strukturno pester gozd, bogato zastopana zeliščna in plodonosna grmovna plast, odprte lege v gozdu, naravno stanje brez rabe.	Ukrep 610 vzdrževanje grmišč in obrežij, Ukrep 611 vzdrž. pašn. in travn. v gozdu, Ukrep 613 sajenje sad. plod. drev. in grm., Ukrep 620 osnivanje pasišč v gozdu, Ukrep 618 vzdrževanje sadik plod. Drevja, Ukrep 622 spravilo sena z odvozom.	Veliki frfotavček, gozdni postavnež, hromi volnoritec, divji petelin, gozdni jereb, koconogi čuk, ruševcec. Alpske in borealne resave, Alpiska in subalpiska travnišča na karbonatnih tleh, vrstno bogata travnišča s prevladujočim navadnim volkom (<i>Nardus stricta</i>) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope).
7.	Ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst	Naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst, bogato zastopana zeliščna in plodonosna grmovna plast, ciljno pomlajevanje gozda na primernih rastišč s hrastom, ekološkim zahtevam habitatnega tipa primerna raba, vidno označevati pomlajevalne ograje, ohranjanje biotopov, ograjevati za zagotovitev pomlajevanja.	1. stopnja funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti; Ukrep 651 ohranjanje biotopov – sečnja (ekocelica z ukrepanjem), Ukrep 652 ohranjanje biotopov – nega (ekocelica z ukrepanjem), Ukrep 603 označitev ograj z odsevniki, Ukrep 613 sajenje sad. plod. drev. in grm., Ukrep 618 vzdrževanje sadik plod. drevja, Ukrep 717 dopolnilna sadnja.	Lepi čeveljc, Loeselova grezovka, rumeni sleč, belorepec, divji petelin, gozdni jereb, planinski orel, srednji detel. Aktivna visoka barja, bazična nizka barja, karbonatna nizka barja z navadno reziko (<i>Cladium mariscus</i>) in vrstami zveze <i>Caricion davallianae</i> , travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia spp.</i>) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>), Barjanski gozdovi, gozdovi s prevladujočima vrstama <i>Quercus ilex</i> in <i>Quercus rotundifolia</i> , Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>), javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih, kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>), obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka), (<i>Alnus glutinosa</i> in <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)), obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (<i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> in <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> ali <i>Fraxinus angustifolia</i>), vzdolž velikih rek (<i>Ulmion minoris</i>).
8.	Mirne cone	Mir v predpisani okolici gnezd, rastišč, prehranskega habitata, zimovališč kvalifikacijskih vrst ptic.	Mirne cone ⁴ - časovno omejevanja gospodarjenja z gozdovi in ostalih dejavnosti z zaporo dostopa do predelov gozdov – zapore gozdnih cest z zapornicami, označbami.	Belorepec, črna štoklja, črni škarnik, divji petelin, kačar, mali klinkač, planinski orel, sokol selec, sršenar, velika uharica.

⁴ Podatki o mirnih conah se posodobijo vsakih 10 let v postopku priprave GGN GGO in se bodo posodobili leta 2020.

Za razumevanje podatkov ZGS je treba razumeti sistem zbiranja podatkov in njihove obdelave ter ažurnosti. GGN GGE se izdelujejo za obdobje 10 let, vsako leto se obnovi približno desetino vseh načrtov enot. V letu pred začetkom ureditvenega obdobja morajo biti zbrani vsi podatki, potrebni za izdelavo načrta. Podatki, ki jih v rednih desetletnih časovnih presledkih zbiramo na stalnih vzorčnih ploskvah, omogočajo podroben vpogled v stanje in razvojno dinamiko gozdnih sestojev. Pomemben podatkovni sloj predstavlja digitalna sestojna karta gozdov, ki jo od leta 1997 s postopkom opisov sestojev dopolnjujemo in je oblikovana za vse gozdove v Sloveniji. Opisanih gozdnih sestojev s pripadajočimi podatki o stanju gozdnih sestojev, usmeritvah in načrtovanih ukrepih na sestojni ravni je več kot 320.000. Podatki o sestojih in odsekih oz. oddelkih se obnavljajo v desetletnih ciklih, približno desetina letno. Na ta način zbiranja podatkov pridobimo potrebne podatke za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, medtem ko dobimo podatke na ravni Slovenije v 10 letih in so povprečno 5 let stari. Podatki o izvedenih ukrepih, financiranih iz nacionalne sheme, gozdnega sklada se dopolnjujejo vsako leto, vendar ni izdelanega grafičnega sloja ukrepov (ukrepi so vezani na odsek). Večina podatkov o ukrepih je tako pripravljenih in prikazanih vsako leto v poročilu o delu ZGS. Ker so ukrepi vezani na odsek, daje popačeno sliko o obsegu ukrepov, kar smo pri analizi skušali v čim večji meri upoštevati.

Analize so narejene za celotno Natura 2000 v gozdovih in posebej za gozdove kompleksnih območij Natura 2000, ki pa pokrivajo več kot 87 % vseh gozdov na območjih Natura 2000 in so ključna za ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in gozdnih habitatnih tipov.

Preglednica 4: Površina gozda.

	KOMPLEKSNO OBMOČJE	Površina gozda ⁵ (ha)
1	Boč - Haloze - Donačka gora	7.001
2	Bohor	5.656
3	Drava	2.806
4	Goričko	19.787
5	Gorjanci - Radoha	11.195
6	Jelovica	10.513
7	Julijske Alpe	50.061
8	Kamniško - Savinjske Alpe	26.609
9	Karavanke	18.256
10	Kočevsko	96.239
11	Kozjansko - Dobrava - Jovski	3.632
12	Krakovski gozd - Šentjernejsko polje	3.029
13	Kras	39.786
14	Krimsko hribovje - Menišija	18.424
15	Kum	4.694
16	Mura	7.494
17	Orlica	3.573
18	Pohorje	27.617

⁵ Površina je izračunana po odsekih.

	KOMPLEKSNO OBMOČJE	Površina gozda ⁵ (ha)
19	Snežnik	50.465
20	Trnovski gozd	50.309
	Skupaj KOBM Natura 2000	457.146
	Celotna Natura 2000	524.950

4.2. Rezultati

4.2.1. Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem

V skladu s preglednico 3 so bile v analizo gozdov brez gospodarjenja ter z omejenim gospodarjenjem vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev za gozdove brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem. Kazalnik gozdovi brez gospodarjenja ter z omejenim gospodarjenjem zajema 85 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 5: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	izvajati samo ukrepe za krepitev varovalne funkcije gozda
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	brez odpiranja zaprtih predelov gozdov
ohraniti površine gozdnih rezervatov	Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom	/
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ohranjati površine gozdnih rezervatov
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	gozdni rezervat, ekocelice brez ukrepanja, brez odpiranja zaprtih predelov varovalnih gozdov
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	varovalni gozdovi, ekocelice brez ukrepanja, omejena gradnja gozdnih prometnic
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice brez ukrepanja, habitatna drevesa

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

Konkretne naravovarstvene usmeritve za gozdove brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem v vseh oblikah zapisa so se vključevale v GGN za GGE. Usmeritve temeljijo na:

1. Ohranjanju obstoječe mreže rezervatov.
2. Umeščanju ekocelic brez ukrepanja (predvsem v upravljavske cone, kjer so prisotne kvalifikacijske vrste belohrbti detel, triprsti in srednji detel, mali muhar, brazdar in škrlatni kukuj).
3. Izločanje posameznih območij HT iz gospodarjenja (npr. del barjanskih gozdov, barij).

Na podlagi upravljavskih con so bila v GGN GGE predlagana območja, kjer naj se prednostno umešča mreža ekocelic brez ukrepanja – ukrep 653 naravni razvoj biotopa.

Konkretne naravovarstvene usmeritve za ohranjanje varovalnih gozdov v glavnem narekujejo ohranjanje nizke intenzitete gospodarjenja v varovalnih gozdovih, oziroma omogočajo izvajanje le tistih ukrepov, ki so usmerjeni v krepitev varovalne funkcije gozdov in krepitvi funkcije biotske raznovrstnosti znotraj varovalnih gozdov s tem, da se varovalna funkcija ne poruši. V primerih, ko so varovalni gozdovi tudi zaradi funkcije biotske raznovrstnosti, so prioritete cone za umeščanje ekocelic brez ukrepanja. V teh primerih je bila podana tudi konkretna usmeritev za omejitev gradnje gozdnih prometnic na območjih varovalnih gozdov.

Stanje

V območjih Natura 2000 imamo 9.140 ha gozdnih rezervatov oziroma 96 % delež vseh gozdnih rezervatov je v območjih Natura 2000. Od tega jih je 8.922 ha znotraj kompleksnih območij Natura 2000 oziroma 98 % od površin v območjih Natura 2000. Poleg gozdnih rezervatov imamo v območjih Natura 2000 tudi 7.735 ha ekocelic brez ukrepanja, od tega 97 % delež na kompleksnih območjih Natura 2000.

Varovalnih gozdov oziroma gozdov z omejenim gospodarjenjem je v območjih Natura 2000 70.306 ha od tega 65.042 ha znotraj kompleksnih območij Natura 2000 oziroma 93 %⁶.

Preglednica 6: Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem.

KOMPLEKSNO OBMOČJE	Gozdovi brez gospodarjenja		SKUPAJ Gozdovi brez gospodarjenja (ha)	SKUPAJ Gozdovi brez gospodarjenja (%)	Gozdovi z omej. gospod. - varovalni gozdovi - (ha)	Gozdovi z omej. gospod. - varovalni gozdovi - (%)
	Površina gozdnih rezervatov (ha)	Površina ekocelic brez ukrepanja (ha)				
1 Boč - Haloze - Donačka gora	197,6	6,2	203,8	2,9	202,3	2,9
2 Bohor	7,2	0,0	7,2	0,1	134,9	2,4
3 Drava	99,0	229,3	328,4	11,7	1.177,9	42,0
4 Goričko	20,0	75,0	94,9	0,5	0,0	0,0
5 Gorjanci - Radoha	272,3	9,2	281,5	2,5	965,1	8,6

⁶ Presek površin je narejen z veljavno uredbo o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13 in 39/15)

KOMPLEKSNO OBMOČJE	Gozdovi brez gospodarjenja		SKUPAJ Gozdovi brez gospodarjenja (ha)	SKUPAJ Gozdovi brez gospodarjenja (%)	Gozdovi z omej. gospod. - varovalni gozdovi - (ha)	Gozdovi z omej. gospod. - varovalni gozdovi - (%)
	Površina gozdnih rezervatov (ha)	Površina ekocelic brez ukrepanja (ha)				
6 Jelovica	0,0	33,6	33,6	0,3	870,3	8,3
7 Julijske Alpe	1.786,5	0,0 ⁷	1.786,5	3,6	30.128,5	60,2
8 Kamniško - Savinjske Alpe	632,5	407,7	1.040,3	3,9	9.978,2	37,5
9 Karavanke	194,6	7,1	201,7	1,1	5.877,2	32,2
10 Kočevsko	1.234,8	5.557,3 ⁸	6.792,2	7,1	3.913,6	4,1
11 Kozjansko - Dobrava - Jovski	0,0	3,3	3,3	0,1	104,5	2,9
12 Krakovski gozd - Šentjernejsko polje	75,2	42,7	117,9	3,9	28,2	0,9
13 Kras	143,9	64,0	207,9	0,5	979,3	2,5
14 Krimsko hribovje - Menišija	834,8	21,9	856,7	4,6	871,6	4,7
15 Kum	114,5	6,2	120,7	2,6	1.283,3	27,3
16 Mura	12,7	11,5	24,2	0,3	2.666,6	35,6
17 Orlica	21,4	19,8	41,2	1,2	84,1	2,4
18 Pohorje	697,3	91,1	788,5	2,9	507,8	1,8
19 Snežnik	1.625,4	648,4	2.273,7	4,5	966,7	1,9
20 Trnovski gozd	952,3	233,3	1.185,6	2,4	4.302,2	8,6
SKUPAJ KOBM NATURA 2000	8.922,0	7.467,7	16.389,7	povp. 2,8	65.042,2	povp. 14,3
SKUPAJ NATURA 2000	9.140,1	7.735,3	16.875,3	/	70.306,5	/

V kolikor primerjamo podatke iz analize PUN za obdobje 2007–2014 (analiza negospodarjenih gozdov) ugotovimo, da se je površina gozdov brez ukrepanja na kompleksnih območjih Natura 2000 povečala za 1,1 % ali za dobrih 5.000 ha. Povečanje je na račun vzpostavitve sistema ekocelic brez ukrepanja. Večina ekocelic brez ukrepanja je bila vzpostavljenih v gozdovih v državni lasti. V zasebnih gozdovih se je večina umeščanja ekocelic začelo, ko so bila zagotovljena finančna sredstva gozdnega sklada ali projektna sredstva.

Preglednica 7: Trend gozdov brez gospodarjenja 2007–2018.

KOMPLEKSNO OBMOČJE	Gozdovi brez gospodarjenja 2015-2018 (%)	Gozdovi brez gospodarjenja 2007-2014 (%)	Trend (%)
1 Boč - Haloze - Donačka gora	2,9	2,8	0,1

⁷ Za umeščanje ekocelic v območju Triglavskega narodnega parka je v skladu z Zakonom o Triglavskem narodnem parku treba pripraviti akcijski načrt, ki pa še ni pripravljen.

⁸ Na območju ZGS OE Kočevje se je že pred določitvijo območij Natura 2000 izločalo dele gozdov iz gospodarjenja, s projektom LIFE Kočevsko pa se je te vsebine še nadgradilo.

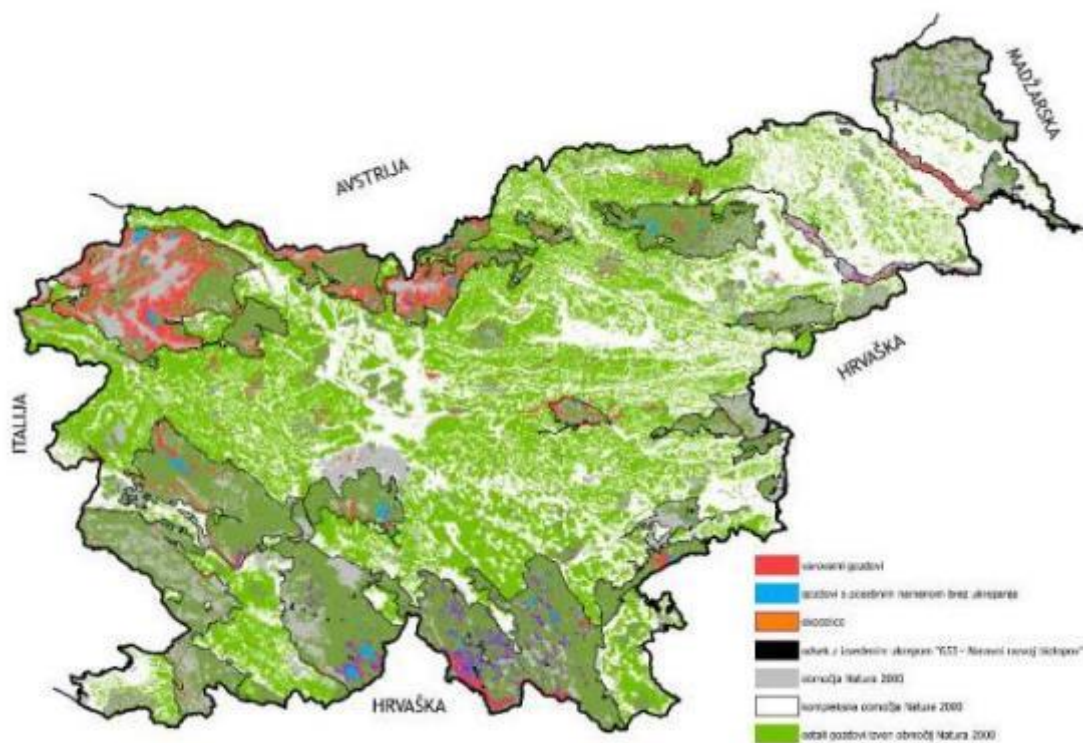
	KOMPLEKSNO OBMOČJE	Gozdovi brez gospodarjenja 2015-2018 (%)	Gozdovi brez gospodarjenja 2007-2014 (%)	Trend (%)
2	Bohor	0,1	0,2	-0,1
3	Drava	11,7	1,8	9,9
4	Goričko	0,5	0,1	0,4
5	Gorjanci - Radoha	2,5	2,5	0,0
6	Jelovica	0,3	0,0	0,3
7	Juljske Alpe	3,6	3,1	0,5
8	Kamniško - Savinjske Alpe	3,9	2,2	1,7
9	Karavanke	1,1	/	/
10	Kočevsko	7,1	3,1	4,0
11	Kozjansko - Dobrava - Jovsi	0,1	0,1	0,0
12	Krakovski gozd - Šentjernejsko polje	3,9	2,3	1,6
13	Kras	0,5	0,4	0,1
14	Krimsko hribovje - Menišija	4,6	2,1	2,5
15	Kum	2,6	2,4	0,2
16	Mura	0,3	0,0	0,3
17	Orlica	1,2	0,6	0,6
18	Pohorje	2,9	2,6	0,3
19	Snežnik	4,5	3,8	0,7
20	Trnovski gozd	2,4	2,7	-0,3
	SKUPAJ KOBM NATURA 2000	2,8	1,7	1,1

V obdobju med 1. 1. 2015 in 31. 12. 2018 je bilo v gozdovih v zasebni lasti izločeno 47,25 ha ukrepa 653 naravni razvoj biotopov.

Preglednica 8: Ukrep 653 – naravni razvoj biotopov (ekocelice brez ukrepanja) v zasebnih gozdovih.

	KOMPLEKSNO OBMOČJE	Ukrep 653 (ha)
1	Kočevsko	44,2 ⁹
2	Krimsko hribovje - Menišija	0,5
3	Kamniško - Savinjske Alpe	0,1
4	Krakovski gozd - Šentjernejsko polje	1,1
5	Mura	0,9
6	Snežnik	0,5
	SKUPAJ KOBM NATURA 2000	47,4

⁹ Rezultat projekta LIFE Kočevsko

Slika 4: Gozdovi brez gospodarjenja in z omejenim gospodarjenjem ter ukrep 653 – naravni razvoj biotopov.

4.2.2. Razvojne faze gozda z odraslim drevjem

V skladu s preglednico 3 so bile v analizo razvojne faze gozda z odraslim drevjem vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev, ki naslavlajo delež razvojnih faz z odraslim drevjem, razmerje razvojnih faz prilagojeno vrsti, in druge oblike zapisa. Kazalnik razmerje razvojnih faz zajema 183 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 9: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice z ukrepanjem

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

Naravovarstvene usmeritve za večino vrst in GHT narekuje ohranjanje najmanj 30 % deleža sestojev z odraslim drevjem (uravnoteženo stanje razvojnih faz). Za upravljaljske cone, ki so z vidika biotske raznovrstnosti najpomembnejše (detli, ter nekatere druge vrste ptic), se narekuje ohranjanje najmanj 50 % delež sestojev z odraslim drevjem (debeljaki, sestoji v obnovi, prebiralni gozdovi).

Stanje

Delež starejših razvojnih faz je v večini primerov še razmeroma velik, kljub temu pa je po žledolomu, gradacijah podlubnikov in vetrolomih zaznati njegov padec, vendar podatki zaradi 10 letne dinamike obnove tega še niso zajeli v celoti. Prav tako se pojavljajo težnje po skrajševanju proizvodne dobe na nekaterih produktivnejših rastiščih ter nižanje ciljnih premerov drevja, kar bi povzročilo negativne populacijske trende za nekatere kvalifikacijske vrste, vezane na starejše gozdne sestoje. ZGS načrtuje razvojne faze s pomočjo modelov gozda. Model temelji na vrednotenju funkcij gozdov in v veliki večini primerov zadosti zahtevam PUN in NS. Težave se pojavljajo zaradi pomanjkanja površin mladovja, ki je za zagotavljanje ugodnega stanja gozdnih habitatov nujno. Zaradi pomanjkanja površin mladovja se zato preostali negativni vplivi na stanje gozdnega habitata še povečujejo (npr. objedanje mladja). V prihodnosti nas čaka zahtevno delo uskladitve, na katerih površinah podaljševati proizvodne dobe in ohranjanje debelega drevja v sestojih in na katerih začeti obnovo gozdov, ki poleg skrajšanja proizvodne dobe v nekaterih primerih omogoča izboljšanje stanja gozdnih habitatnih tipov.

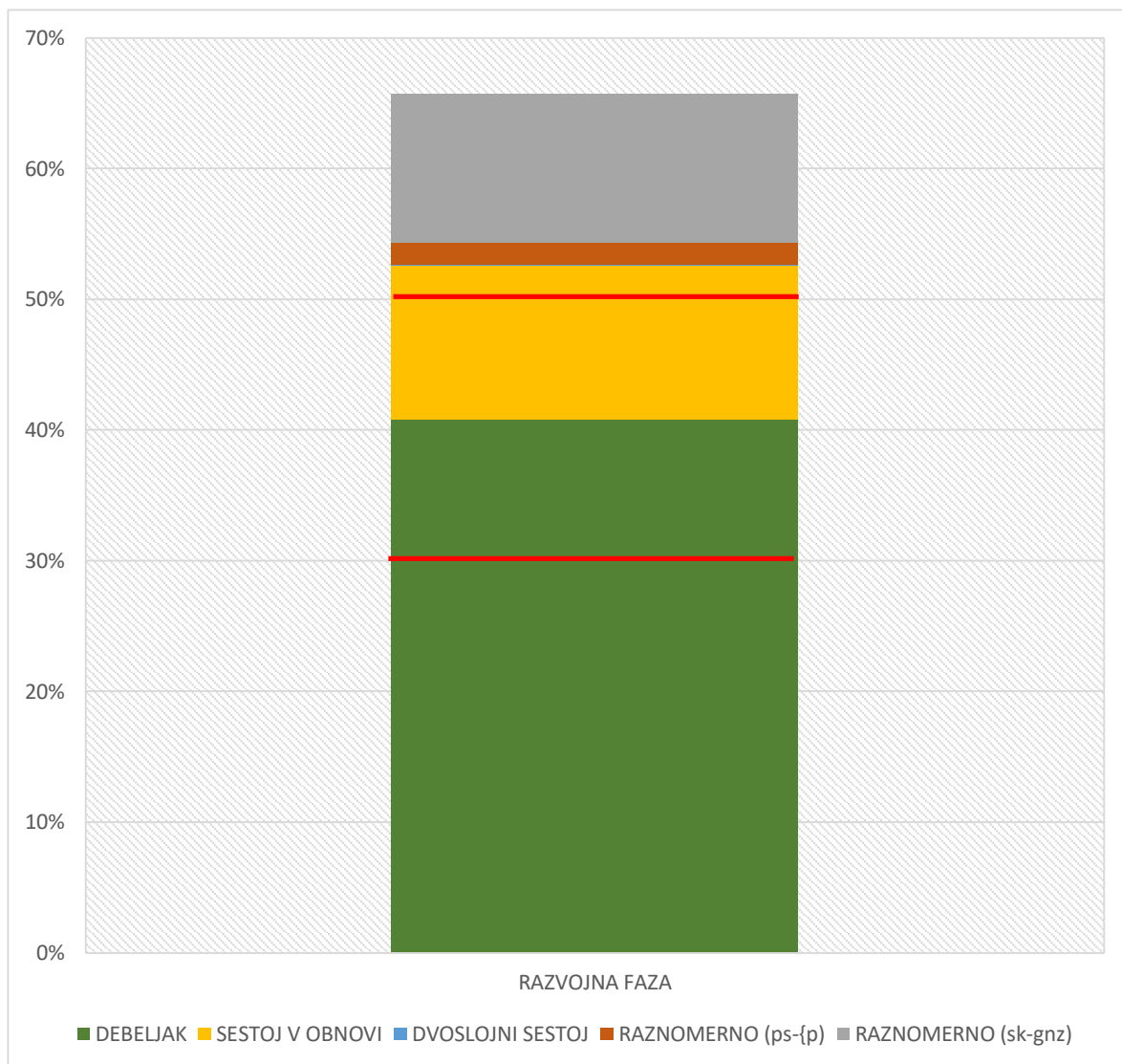
Preglednica 10: Razvojne faze gozdov območij Natura 2000 (odebeljeno zapisane so razvojne faze z odraslim drevjem).

NAZIV RAZVOJNE FAZE	POVRŠINA GOZDA (ha)*	DELEŽ RAZVOJNE FAZE** (%)
MLADOVJE	21.922	4
DROGOVNJAK	120.268	23
DEBELJAK	214.305	41
SESTOJ V OBNOVI	61.515	12
DVOSLOJNI SESTOJ	685	0
RAZNOMERNO (ps-{p})	8.907	2
RAZNOMERNO (sk-gnz)	59.703	11
PANJEVEC	16.265	3
GRMIČAV GOZD	5.375	1
PIONIRSKI GOZD Z GRMIŠČI	7.940	2
TIPIČNI PREBIRALNI SESTOJ	8.064	2
SKUPAJ NATURA 2000	524.950	100

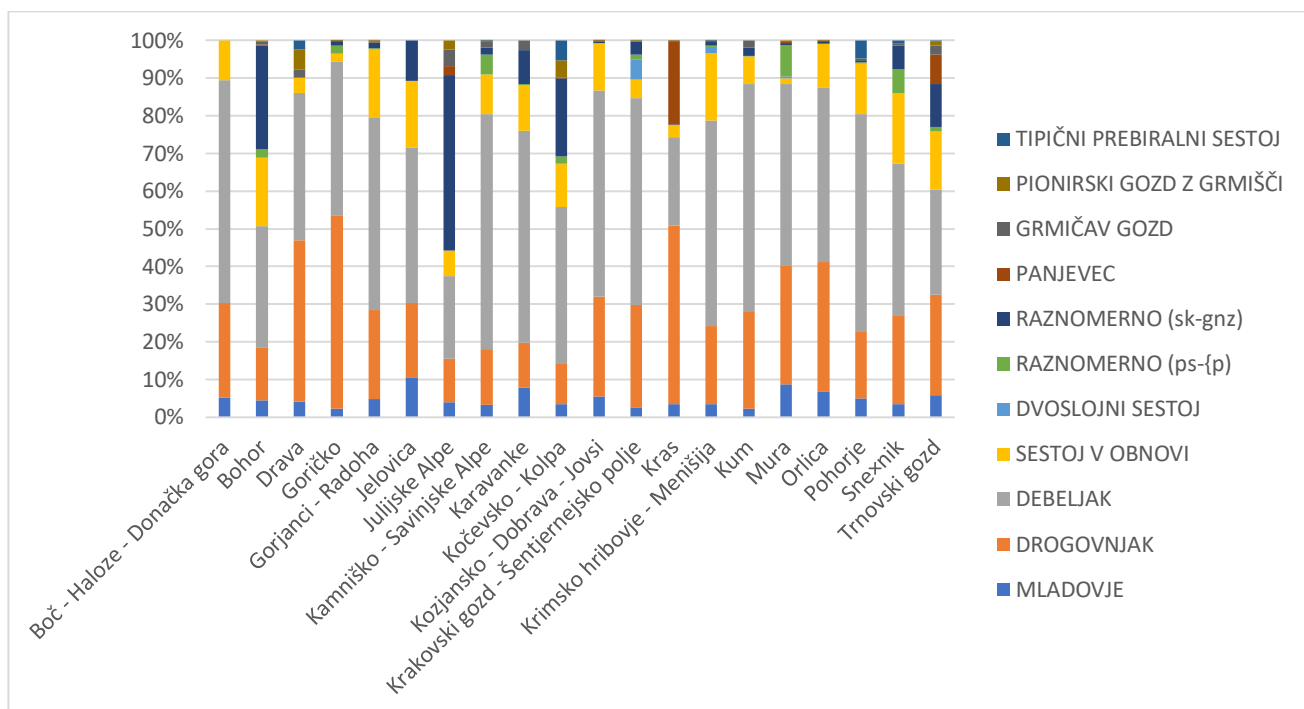
* brez drugih gozdnih zemljišč

** odebeljeni so deleži razvojnih faz z odraslim drevjem

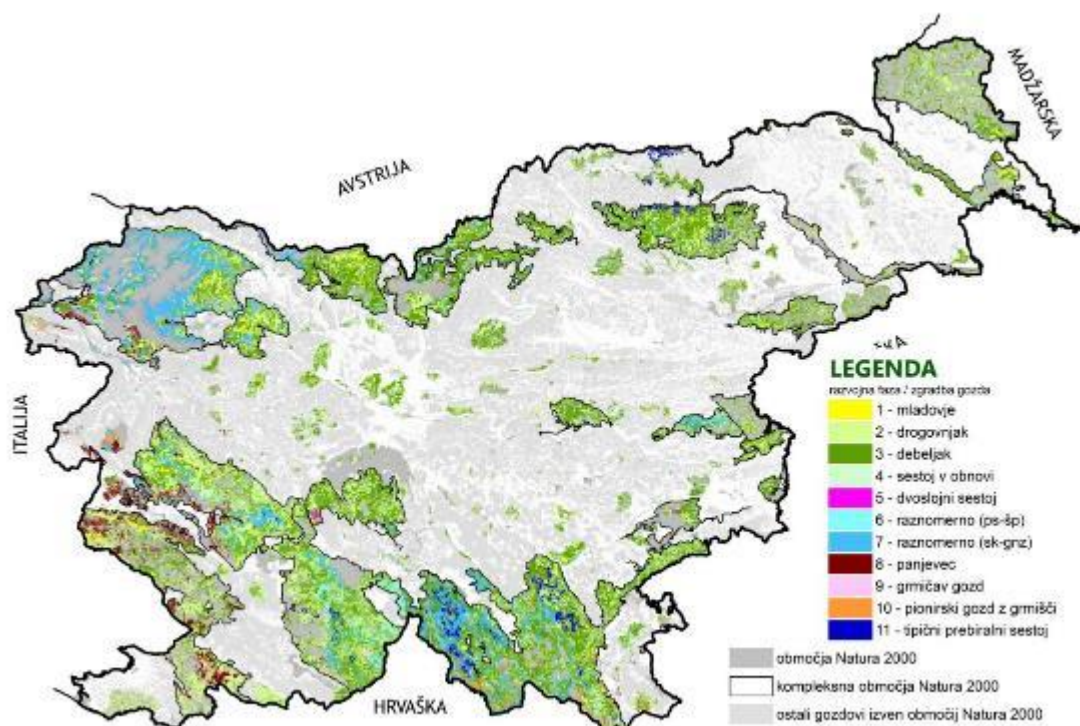
V časovnem obdobju 2015-2018/19 je 41 % gozdov v območju Natura 2000 v fazi debeljaka, kar ustreza kvalifikacijskim vrstam, ki zahtevajo večji delež dreves s premerom nad 30 cm. Ker med razvojne faze z odraslim drevjem štejemo tudi sestoje v obnovi, dvoslojne sestoje, raznomerne sestoje in prebiralne sestoje ugotovimo, da je delež le teh 68% kar ustreza tudi kvalifikacijskim vrstam, ki zahtevajo več kot 50% delež dreves s premerom nad 30 cm.

Slika 5: Razvojne faze z odraslim drevjem v območjih Natura 2000.

Slika 6: Razvojne faze v kompleksnih območjih Natura 2000.

Slika 7: Razvojne faze gozdov.

4.2.3. Mrtva biomasa in habitatno drevje

V skladu s preglednico 3 so bile v analizo mrtve biomase in habitatnega drevja vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev puščanja mrtve in odmirajoče mase (ležeče in stoječe), gnezdilnih dreves in habitatnega drevja v vseh oblikah zapisa. Kazalnik mrtve biomase in habitatnega drevja zajema 206 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 11: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vkjučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice brez ukrepanja, habitatna drevesa
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	habitatna drevesa

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

V vseh NS za GGN GGE je bila na območjih navedena usmeritev, naj se pušča najmanj 3 % mrtve in odmirajoče biomase od lesne zaloge. NS določijo tudi bolj podrobno, v katerem razširjenem debelinskem razredu (navadno v B in C z nad 30 cm premera drevja) naj bo večinski delež odmrle biomase. NS vsebujejo tudi določilo, ki se ne nanaša samo na odmrlo, ampak tudi na odmirajočo biomaso ter ali naj bo stoječa ali ležeča. Na nekaterih območjih, kjer je kvalifikacijska vrsta belohrbti in triprsti detel, je cilj postavljen na 5 % ali več (npr. upravljavsko cona A kompleksnega območja Kočevje). Glede habitatnega drevja in ohranjanja znanih gnezd je dogovor med ZRSVN in ZGS, da se jih varuje v skladu s Pravilnikom o varstvu gozdov oz. se lahko z NS konkretizira Pravilnik. V GGN GGE se vključi ukrep puščanja odmrle in odmirajoče biomase in habitatnega drevja glede na usklajene konkretne usmeritve smernic ZRSVN.

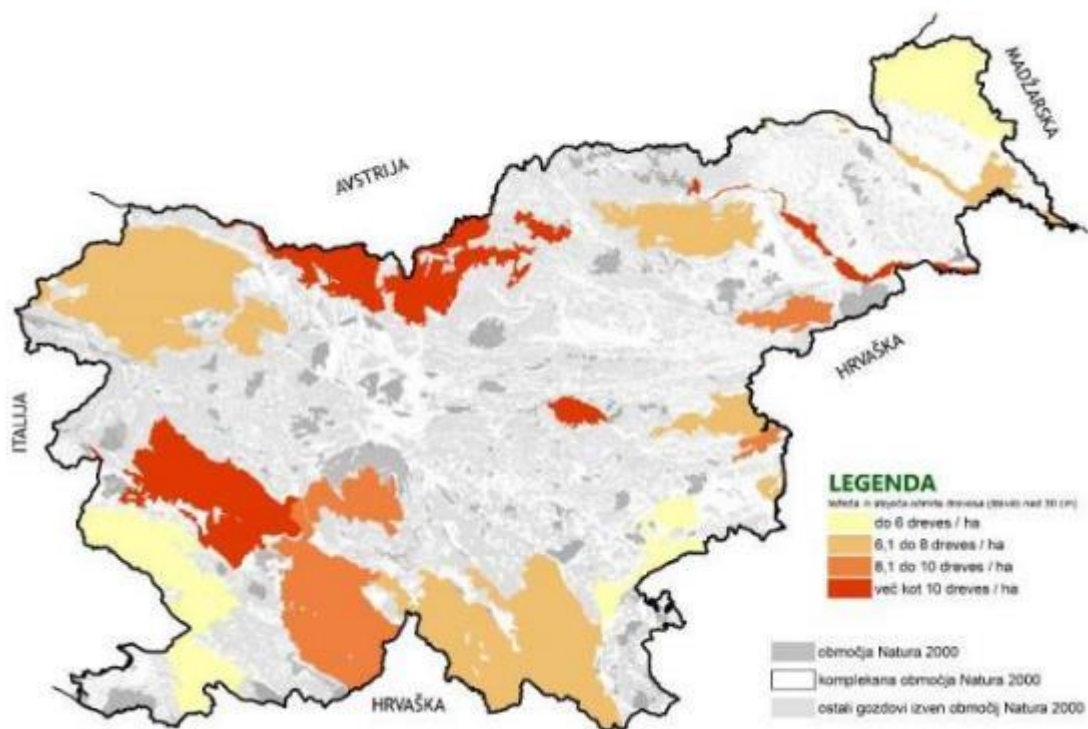
Stanje

Največji delež mrtve biomase predstavlja drevje v najnižjem razširjenem debelinskem razredu (A - premer do 30 cm), ki je z vidika ohranjanja kvalifikacijskih vrst manj pomemben. Analiza kompleksnih območij Natura 2000 kaže, da je med območji velika razlika v deležu odmrle biomase, ni pa velikih razlik v strukturi mrtve biomase. Se pa glede na izvedene ukrepe, zahteve Pravilnika o varstvu gozdov in ujem v zadnjem načrtovalskem obdobju zaznava povečanje mrtve biomase v razširjenem debelinskem razredu B in C, ki je za ohranjanje nekaterih kvalifikacijskih vrst bistvenega pomena.

Preglednica 12: Število ležečih in stoječih odmrlih dreves/ha območij Natura 2000.

OBMOČJE	Število stoječih odmrlih dreves						Število ležečih odmrlih dreves						SKUPAJ STOJ in LEŽ B in C
	IGL STOJ A	IGL STOJ B	IGL STOJ C	LST STOJ A	LST STOJ B	LST STOJ C	IGL LEŽ A	IGL LEŽ B	IGL LEŽ C	LST LEŽ A	LST LEŽ B	LST LEŽ C	
1 Boč - Haloze - Donačka gora	2,5	0,1	0,0	11,0	2,6	0,5	4,0	0,4	0,0	33,8	4,1	1,3	9,1
2 Bohor	3,7	0,6	0,1	15,5	1,4	0,3	5,9	0,6	0,1	32,5	3,9	0,4	7,3
3 Drava	2,6	1,0	0,2	9,7	1,2	0,2	7,4	1,6	0,3	39,9	6,6	0,7	11,9
4 Goričko	8,7	1,3	0,1	14,9	0,9	0,2	14,2	0,7	0,1	18,4	2,0	0,2	5,4
5 Gorjanci - Radoha	6,2	0,1	0,0	13,7	1,4	0,2	6,7	0,1	0,2	27,1	2,3	1,1	5,4
6 Jelovica	33,9	1,8	0,1	7,0	0,3	0,0	34,9	2,4	0,1	15,3	1,6	0,2	6,5
7 Julijske Alpe	26,2	2,1	0,2	19,7	1,1	0,1	22,3	1,8	0,3	24,5	1,8	0,3	7,8
8 Kamniško - Savinjske Alpe	22,6	2,9	0,7	4,0	0,3	0,0	22,0	4,5	1,0	6,4	2,5	0,2	12,2
9 Karavanke	19,0	2,4	0,4	4,9	0,7	0,0	23,0	4,8	0,8	9,1	2,5	0,5	12,1
10 Kočevsko	7,1	1,4	0,5	9,8	1,7	0,3	8,4	0,8	0,2	14,0	1,6	0,3	6,8
11 Kozjansko - Dobrava - Jovsi	1,8	0,8	0,2	10,5	1,1	0,0	5,6	0,5	0,0	37,6	5,0	0,0	7,4
12 Krakovski gozd - šentjernejsko polje	0,5	0,0	0,0	15,6	2,0	0,5	1,8	0,2	0,0	36,8	2,1	0,8	5,4
13 Kras	4,5	0,9	0,1	20,6	1,2	0,1	13,0	1,5	0,1	18,0	1,4	0,1	5,4
14 Krimsko hribovje - Menišija	8,8	2,7	0,7	6,8	0,9	0,0	11,4	3,4	0,4	11,4	1,0	0,2	9,2
15 Kum	4,6	1,8	0,0	15,4	2,4	1,2	8,5	1,8	0,2	21,2	3,0	1,4	11,9
16 Mura	0,4	0,4	0,0	15,4	1,2	1,0	0,7	0,0	0,0	21,4	3,3	1,2	7,2
17 Orlica	2,0	0,0	0,2	19,8	3,5	0,3	1,4	0,0	0,0	63,8	4,4	0,5	8,9
18 Pohorje	25,9	2,0	0,4	3,6	0,8	0,1	14,1	1,9	0,7	7,2	1,0	0,2	7,2
19 Snežnik	15,5	3,2	0,7	14,7	1,1	0,2	9,1	1,4	0,2	13,0	1,3	0,1	8,1
20 Trnovski gozd	13,4	3,1	0,4	22,0	2,1	0,2	10,1	2,8	0,2	24,9	3,4	0,8	13,0
Izven KOBM NATURA 2000	8,4	1,1	0,1	16,7	1,4	0,1	9,4	1,2	0,2	26,0	2,7	0,3	7,2
SKUPAJ NATURA 2000	12,6	1,8	0,3	14,1	1,4	0,2	12,4	1,8	0,3	19,4	2,2	0,4	8,4
Izven NATURA 2000	8,6	1,1	0,1	16,7	1,4	0,2	9,5	1,2	0,2	25,9	2,6	0,3	7,2

Slika 8: Število ležečih in stoječih odmrlih dreves/ha.

V kolikor primerjamo podatke analize odmrle biomase PUN 2007-2014 (http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Life_Upravljanje/A1_A2_Analiza_gozdarstvo.pdf) in PUN 2015–2020, lahko ugotovimo, da se je delež odmrle biomase povečal tako skupno v deležu lesne zaloge in zadosti minimalnim kriterijem Pravilnika o varstvu gozdov, kot se je tudi izboljšala struktura odmrle biomase z številom dreves v razširjenem debelinskem razredu B in C, oziroma nad 30 cm premera. Delež 3 % mrtve biomase od lesne zaloge dosegajo vsa kompleksna območja Natura 2000, medtem, ko tega kriterija pred letom 2015 ni dosegalo 5 kompleksnih območij. Razlogi, da je izven Natura 2000 območij delež skupne odmrle biomase večji kot znotraj, lahko štejemo v napako metode zajema podatkov in zajema podatkov z območij z ujмами.

Preglednica 13: Količina odmrle biomase območij Natura 2000 v m³/ha.

	OBMOČJE	LESNA ZALOGA IGLAVCI (m ³ /ha)	LESNA ZALOGA LISTAVCI (m ³ /ha)	LESNA ZALOGA SKUPAJ (m ³ /ha)	LZ ODMRLI IGLAVCI (m ³ /ha)	LZ ODMRLI LISTAVCI (m ³ /ha)	LZ ODMRLI SKUPAJ (m ³ /ha)	DELEŽ ODMRLE BIOMASE V LZ (%)
1	Boč - Haloze - Donačka gora	24,9	314,5	339,4	1,8	18,5	20,4	6,0
2	Bohor	78,1	234,5	312,6	4,3	22,5	26,9	8,6
3	Drava	50,2	225,7	275,9	3,9	13,6	17,5	6,3
4	Goričko	97,5	163,8	261,2	6,1	8,0	14,1	5,4
5	Gorjanci - Radoha	47,2	308,0	355,2	2,8	13,8	16,6	4,7
6	Jelovica	351,4	79,6	431,0	27,6	7,9	35,4	8,2
7	Julijske Alpe	181,7	134,9	316,6	19,0	13,8	32,8	10,4
8	Kamniško - Savinjske Alpe	272,1	81,0	353,1	20,5	4,9	25,4	7,2
9	Karavanke	288,3	113,4	401,8	23,1	7,1	30,2	7,5

	OBMOČJE	LESNA ZALOGA IGLAVCI (m ³ /ha)	LESNA ZALOGA LISTAVCI (m ³ /ha)	LESNA ZALOGA SKUPAJ (m ³ /ha)	LZ ODMRLI IGLAVCI (m ³ /ha)	LZ ODMRLI LISTAVCI (m ³ /ha)	LZ ODMRLI SKUPAJ (m ³ /ha)	DELEŽ ODMRLE BIOMASE V LZ (%)
10	Kočevsko	150,0	191,5	341,5	6,2	8,2	14,4	4,2
11	Kozjansko - Dobrava - Jovsi	28,6	243,2	271,8	4,0	15,3	19,3	7,1
12	Krakovski gozd - šentjernejsko polje	21,6	278,1	299,7	0,7	17,7	18,4	6,1
13	Kras	49,0	67,8	116,7	4,2	8,0	12,3	10,5
14	Krimsko hribovje - Menišija	160,1	124,6	284,8	12,7	5,7	18,4	6,5
15	Kum	103,9	287,1	391,0	6,8	18,4	25,1	6,4
16	Mura	11,4	240,4	251,9	0,4	8,4	8,8	3,5
17	Orlica	12,2	300,8	313,1	2,0	48,4	50,4	16,1
18	Pohorje	298,3	117,0	415,3	9,9	3,1	13,1	3,1
19	Snežnik	160,7	149,4	310,1	8,4	6,3	14,7	4,7
20	Trnovski gozd	102,5	157,2	259,7	11,9	16,4	28,3	10,9
	Izven KOBM NATURA 2000	124,0	173,4	297,4	6,9	13,7	20,6	6,9
	SKUPAJ NATURA 2000	144,9	158,9	303,8	9,5	10,3	19,8	6,5
	Izven NATURA 2000	126,3	173,1	299,4	7,0	13,6	20,6	6,9

* LZ – lesna zaloga

Ohranjanje habitatnega drevja se izvaja znotraj ukrepov 670 – puščanja stoječe biomase, 671 – puščanje podrte biomase in 615 – vzdrževanje gnezdnic. V obdobju od 2015–2018 je bilo v zasebnih gozdovih izvedenih 16 ukrepov 615; vsi na kompleksnem območju Natura 2000 Kočevsko, 71 ukrepov 670 na devetih kompleksnih območjih Natura 2000 in 13 ukrepov 671 na treh kompleksnih območjih Natura 2000. Ukrep 615 – vzdrževanje gnezdnic se je izvedel na 112 gnezdilnicah, za katere je bilo porabljenih 60 ur dela. Napredek je tudi v tem, da se habitatna drevesa v naravi označujejo s kljunom ali orisom žolne, kar pomeni, da se napake pri odkazilu dogajajo bistveno manjkrat kot v primeru neoznačitve.

Slika 9: Označitev habitatnega drevja v obliki kljuna v okviru izvajanja javne službe ZGS (levo) ali žolna v okviru projekta EGP GoForMura (desno).

Ukrep 615 – vzdrževanje gnezdnic naj bo v prihodnje usmerjen predvsem v raziskave in monitoring stanja kvalifikacijskih vrst. Za izboljšanje stanja kvalifikacijskih vrst pa naj se uporablja predvsem ukrepe, ki povečujejo delež odmirajoče biomase (670 in 671) in povečevanje deleža ter s tem naravnih struktur oz. habitatnega drevja in ne vnašanje umetnih struktur. Slovenski gozdovi so glede na vse

dosedanje analize še vedno ustrezen habitat za veliko večino kvalifikacijskih vrst. Ključne vrste, za katere so ukrepi povečevanja deleža odmrle biomase v kombinaciji z deležem negospodarjenih gozdov pomembne in zahtevajo nadstandard so: hrošč brazdar in ptice belohrbti detel, triprsti detel, srednji detel ter mali muhar.

4.2.4. Ohranjenost drevesne sestave gozdov (ohranjenost gozdov)

V skladu s preglednico 3 so bili v analizo ohranjenosti gozdov vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev naravni razvoj gozda, naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst, brez tujerodnih vrst – invazivnih, rastišču primerna drevesna sestava gozdov, sonaravna drevesna sestava, pomlajevanje hrasta na ustreznih rastiščih, postopno zmanjševanje deleža rastišču neprimernih drevesnih vrst in še vse podobne oblike zapisa. Kazalnik ohranjenosti gozdov zajema 397 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 14: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
raziskati možnosti za omejitvev invazivnih tujerodnih vrst		
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ograjevati za zagotovitev pomlajevanja
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ukrepi za naravno pomlajevanje
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice z ukrepanjem

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

Glavni kazalec za naravno sestavo drevesnih vrst je ohranjenost drevesne sestave gozdov, ki jo določa ZGS na podlagi modelne sestave drevesnih vrst glede na rastišča. Glede na odstopanja od naravne sestave so oblikovani 4 razredi: ohranjeni sestoji (tuje ali redko prisotne drevesne vrste je do 30 %), spremenjeni sestoji (tuje ali redko prisotne drevesne vrste je 31 do 70 %), močno spremenjeni sestoji (tuje ali redko prisotne drevesne vrste je 71 do 90 %) ter izmenjalni sestoji (tuje ali redko prisotne drevesne vrste je več kot 90 %). V NS so med usmeritvami ključne usmeritve za naravno pomlajevanje, postopna vzpostavitev rastišču primerne drevesne sestave, tudi z dopolnilno sadnjo, ograjevanjem pomlajenih površin. Ukrepi za vzpostavitev pomlajevanja rastišču primernih drevesnih vrst so tudi eni od ključnih za doseganje ugodnega stanja gozdnih habitatnih tipov, še posebej manjšinskih. Poleg tega se pestrost drevesnih vrst z dopolnilno sadnjo vnaša v gozdove tudi zaradi posameznih ekoloških zahtev kvalifikacijskih vrst (npr. gozdni jereb). Ključno je tudi, da se v gozdne habitatne tipe ne vnaša tujerodnih vrst in zazna ter ukrepa proti tujerodnim invazivnim vrstam.

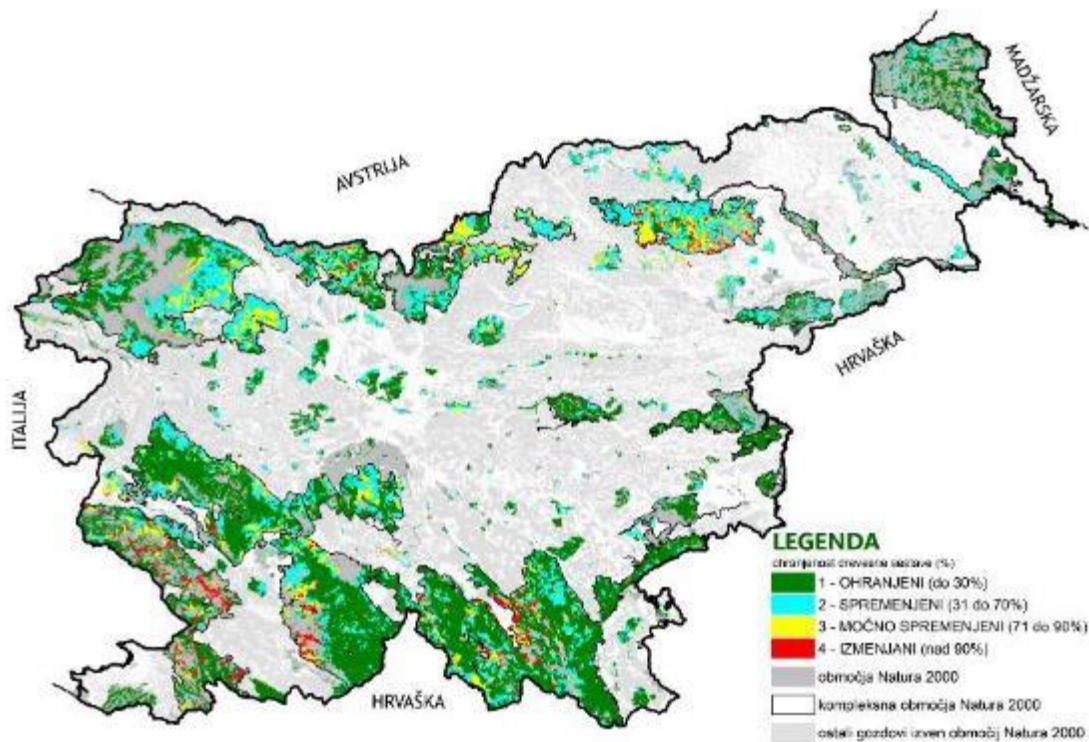
Stanje

Na podlagi analize je vidno večje odstopanje od naravnega stanja v alpskem prostoru, kjer prevladuje zasmrečenost gozdov. Z zadnjimi ujmami in gradacijo podlubnikov se že kaže vpliv podnebnih sprememb na drevesno sestavo gozdov, delež smreke se počasi, a vztrajno znižuje, z naravnim pomlajevanjem se kaže preboj rastišču primernih vrst. Še vedno v veliki večini prevladuje naravna obnova, kjer prevladuje bukev, na večjih odprtih površinah je zaslediti tudi večjo pestrost drevesnih vrst, vendar pa tudi že pojavljanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin. Dopolnilna sadnja ali celo umetna obnova se vrši predvsem zaradi dopolnitve pestrosti mladovja, ki omogoča tudi ekonomsko dodano vrednost gozda ter na golih površinah, na katerih so ogrožena gozdna tla in bi brez umetne obnove bila otežena ali zelo dolgotrajna naravna sukcesija. Izvedba ukrepov za manjšinske gozdne habitatne tipe (javorja, obrečni habitatni tipi) je bila zelo otežena, ker ni bilo izvedenih kartiranj in raziskav, ki so bile vključene v Prilogo 6.5 PUN 2000 in so se lahko le v manjšem deležu vključevale v vsebino t. i. kohezijskih projektov.

Slika 10: Tujerodne vrste v gozdovih (levo navadna barvilnica, desno izobraževanje v okviru projekta LIFE ARTEMIS).

Slika 11: Ohranjenost drevesne sestave gozdov na kompleksnih območjih Natura 2000.

V sklopu ohranjenost drevesne sestave gozdov so bili analizirani ukrepi: 613 – sajenje sad. plod. drev. in grm., 618 – vzdrževanje sadik plod. drevja, 717 – dopolnilna sadnja in 836 ograjevanje. Omenjena analiza se nanaša na sredstva nacionalne sheme vlaganj v gozdove in gozdnega sklada za leto 2018 in velja samo za zasebne gozdove in v smislu doseganja ciljev kvalifikacijskih ohranjanja vrst in habitatnih tipov. Dopolnilna sadnja je bila izvedena na 2,9 ha zasebnih zemljišč, od tega 2,2 ha izven kompleksnih območij Natura 2000 in 0,7 ha na območju Kamniško Savinjskih Alp. Posajenih je bilo približno 1000 sadik plodonosnega drevja na kompleksnih območjih Natura 2000 Pohorje, Mura, Kamniško Savinjskih Alpah, Kočevskem, Krmskem hribovju – Menišiji in na Goričkem, ostalih 116 se je posadilo izven kompleksnih območij. Vzdrževanje sadik plodonosnega drevja se je izvedlo na dveh lokacijah na kompleksnem območju Pohorje. V projektu LIFE Kočevsko je bilo znotraj cone vrste divji petelin in gozdni jereb posajenih 7.500 sadik plodonosnega drevja.

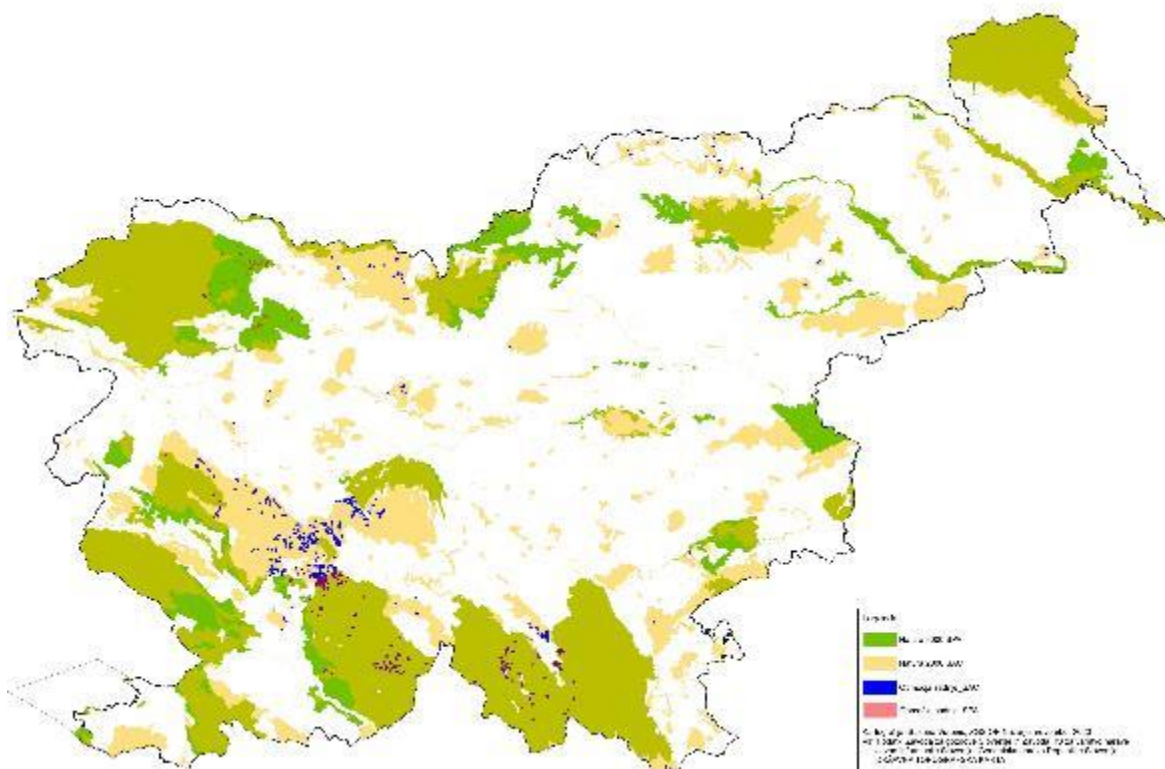
PROGRAM
RAZVOJA
PODEŽELJA

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja:
Evropa investira v podeželje

Slika 12: Sadnja plodonosnega drevja v projektu LIFE Kočevsko z namenom izboljšanja habitata gozdnega jereba (levo), Program razvoja podeželja 2014 – 2020 s pomočjo pri obnovi gozdov po ujmah.

Kot je bilo ugotovljeno že v analizi PUN 2007–2014, je sredstev iz nacionalne sheme vlaganj v gozdove za namene izboljšanja pestrosti drevesnih vrst gozdov zelo malo. Je pa v letih po žledolomu ta sredstva občutno nadgradil Program razvoja podeželja s pomočjo pri obnovi gozdov po ujmah (od leta 2016 naprej) . V okviru PRP je bilo posajenih približno 2 milijona sadik znotraj Nature na dobrih 700 ha. Od 2 milijona sadik se je posadilo približno 56 % smreke, 35 % bukve, 4 % hrasta, 2% jelke, 2% gorskega javorja in 1% ostalih manjšinskih drevesnih vrst. Tujerodnih vrst se ni sadilo.

Slika 13: Območja sadnje znotraj območij Natura 2000 razdeljeno na SAC in SPA.

Kljub temu se v prihodnje največji delež ukrepov za povečanje pestrosti drevesnih vrst v območjih Natura 2000 pričakuje iz gozdnega sklada, ki pa bodo ciljno usmerjena v manjšinske gozdne habitatne tipe in v drevesne vrste, ki so gradniki habitatnih tipov, a imamo z njimi velike težave pri pomlajevanju (hrast dob, jelka, jesen). Za omejevanje in odstranjevanje invazivnih vrst rastlin in živali v gozdovih pa se bi morala v prihodnosti oblikovati sredstva podnebne sklada.

4.2.5. Ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin v gozdu

V skladu s preglednico 3 so bile v analizo ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin v gozdu vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev, in sicer: luže in kaluže, ki se obdržijo preko celega leta, naravna hidromorfologija potokov v gozdu, nižinski poplavni gozd, dobro stanje kanalov v gozdu, mokrotni habitati v gozdu, barjanski gozdovi, brez sprememb vodnega režima, nepoškodovana tla, odmik gozdnih prometnic in še vse podobne oblike zapisa. Kazalnik ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin v gozdu zajema 268 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 15: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vkjučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	brez poškodb pri sečnji in spravilu	ohranjati mokrišča in druge vodne površine
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	vzdrževati vodne vire v gozdu
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	odmik gradnje novih gozdnih prometnic od potokov	

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

Mokrišča in druge vodne površine imajo velikokrat poudarjeno 1. stopnjo funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti (bivša biotopska funkcija) ali hidrološko funkcijo. V NS za GGN GGE so podane usmeritve za ohranjanje mokrišč. Po potrebi so podane usmeritve za habitatne tipe. Usmeritve narekujejo manjšo intenziteto gospodarjenja oziroma vzpostavitev ekocelic na nekaterih kvalifikacijskih habitatnih tipih (npr. barjanski gozdovi), oziroma časovne omejitve za gospodarjenje (manjše poškodbe zaradi spravila lesa). Ob potokih in vodah je predpisano selektivno redčenje, zasenčenost potokov, ind. V nekaterih zadnjih primerih so se v GGN GGE, kjer so se jasno opredelili finančni viri, zabeležili tudi ukrepi za obnovo vodnih virov v gozdu.

Stanje

Za ohranjanje in vzdrževanje vodnih površin so predvideni ukrepi: vzdrževanje vodnih virov in kalov v gozdu (612), vzdrževanje večjega vodnega vira (616) in izdelava vodnih virov in kalov v gozdu (617).

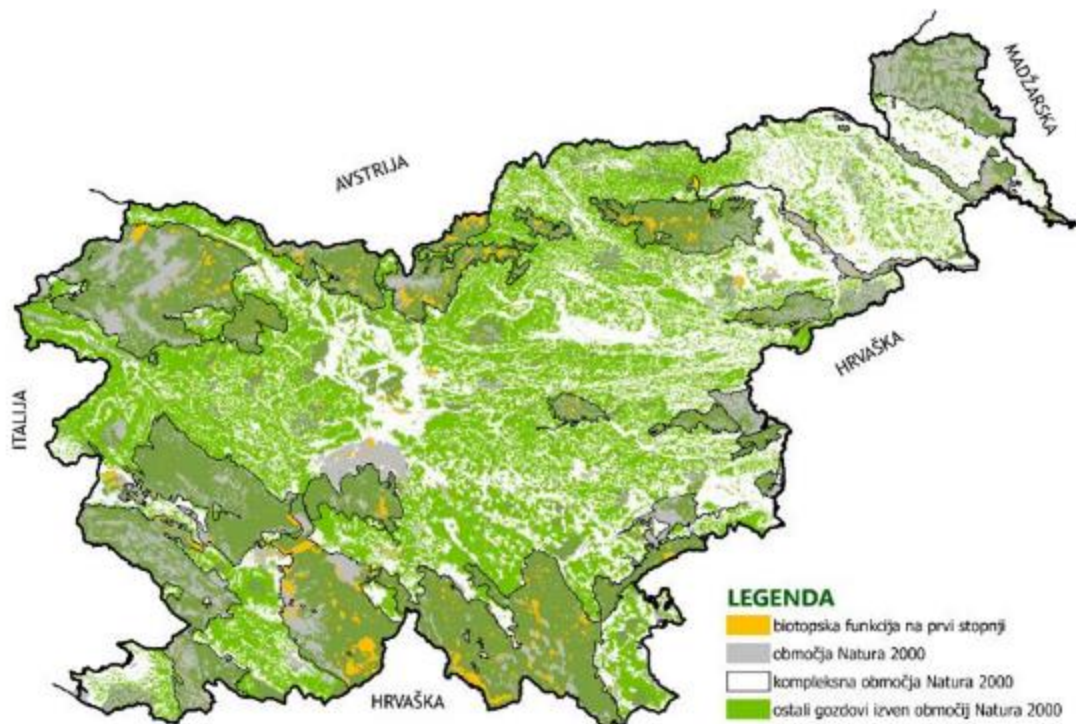

Ukrepi so se v preteklosti primarno izvajali za potrebe divjadi, vendar se v zadnjem času načrtujejo in izvedejo tudi zaradi ohranjanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. Prisotnost kvalifikacijskih vrst in varstvene usmeritve PUN se šele v zadnjih letih zaradi izvajanja različnih projektov (LAS, Life, Kohezija) navezujejo na kvalifikacijske vrste in manjšinske gozdne in negozdne habitatne tipe v gozdnem prostoru ter izvajanje ukrepov za ohranjanje mokrišč, kalov in drugih vodnih površin. Poleg zgornjih ukrepov lahko med ukrepe za ohranjanje vodnih virov vključimo tudi ukrep 610 vzdrževanje grmišč in obrežij.

Preglednica 16: Površina biotopske funkcije oz. funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji¹⁰.

	OBMOČJE	Površina gozda (ha)
1	Bohor	113
2	Boč - Haloze - Donačka gora	196
3	Drava	783
4	Goričko	57
5	Gorjanci - Radoha	532
6	Jelovica	463
7	Julijske Alpe	2.715
8	Kamniško - Savinjske Alpe	4.575
9	Karavanke	1.721
10	Kočevsko	8.995
11	Kozjansko - Dobrava - Jovski	161
12	Krakovski gozd - Šentjernejsko polje	143
13	Kras	1.122
14	Krimsko hribovje - Menišija	769
15	Kum	305
16	Mura	457
17	Orlica	48
18	Pohorje	2.479
19	Snežnik	8.975
20	Trnovski gozd	905
	Skupaj KOBM NATURA 2000	35.513
	Ostalo NATURA 2000	5.089
	Celotna NATURA 2000	40.602

¹⁰ Med površina biotopske funkcije oz. funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji niso všteta samo mokrišča in vodne površine v gozdovih ampak vsi najpomembnejši deli gozdov s habitatni najbolj redkih ali najbolj ogroženih rastlinskih ali živalskih vrst, najpomembnejši deli gozdov pomembnimi za obstoj in ohranitev populacij divjadi, ter najpomembnejše strukture habitatov in habitatnih tipov, ki se po predpisih, ki urejajo ohranjanje narave, ohranjajo v ugodnem stanju;

Slika 14: Funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti (biotopska funkcija) na 1. stopnji.

V obdobju 2015–2018/19 je bilo izvedenih 218 ukrepov 612 vzdrževanje vodnih virov in kalov v gozdu, največ na kompleksnih območjih Snežnik, Kočevsko – Kolpa in Krimsko hribovje – Menišija. Izvedeni so bili tudi 4 ukrepi vzdrževanje večjega vodnega vira (616), po dva na Krasu in dva na Kočevsko – Kolpa in devet ukrepov izdelava vodnih virov in kalov v gozdu (617) od tega 7 na območju Snežnika in 2 v Karavankah. V zgoraj navedene ukrepe je bilo skupaj vloženi 2916 ur dela. Ukrep 610 vzdrževanje grmišč in obrežij je bil izveden 43-krat na 9ih kompleksnih območjih Natura 2000 v velikosti dobrih 26,5 ha. Ukrep 610 se iz analize ne da ločiti na ukrep za grmišča in ukrep za vzdrževanje obrežja, zato je ta podatek vključen tudi v kazalnik ohranjanje mozaičnosti krajine - ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije.

Za ključne ukrepe ohranjanje mokrišč in drugih vodnih površin v gozdu se v prihodnosti štejejo ukrepi izdelave oz. obnove vodnih virov v gozdovih, sploh na kraških območjih, ki se bodo izvajali preko različnih finančnih mehanizmov (LIFE, ESRR, EGP).

4.2.1. Ohranjanje mozaičnosti krajine - ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije

V skladu s preglednico 2 so bile v analizo ohranjanje mozaičnosti krajine - ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev, in sicer: gozdne jase, strukturiran gozdni rob, svetel in struktarno pester gozd, bogato zastopana zeliščna in plodonosna grmovna plast, odprte lege v gozdu in še vse podobne oblike zapisa. Kazalnik ohranjanje mozaičnosti krajine – ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije zajema 166 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 17: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice z ukrepanjem

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

Grmišča imajo v GGN GGE velikokrat poudarjeno 1. stopnjo lovske funkcije. V NS za GGN GGE so poudarjene usmeritve za ohranjanje oziroma vzpostavljanja pestrega in postopnega gozdnega roba ter grmišč znotraj strnjene gozda ter usmeritve za način gospodarjenja z gozdovi, ki spodbujajo razvoj zeliščne vegetacije, kot je npr. presvetljevanje sestojev, podaljševanje obnove. V NS se zabeležijo tudi usmeritve po ohranjanju gozdnih jas in lazov oz. v zadnjem času, kjer so že opredeljeni viri financiranja, tudi vzpostavitev oz. obnova zaraščenih gozdnih jas. Velikokrat se gozdne jase in lazi dopolnjujejo z ukrepi sadnje plodonosnega drevja na samih obnovljenih jasih ali kot ukrep za strukturiranje gozdnega roba. V zadnjem času se pod ukrep ohranjanja grmišč vključuje tudi ukrep mulčenja ob gozdnih cestah (nekoč ukrep vzdrževanje svetlega profila ob gozdnih cestah), ki pa spada med ukrepe kazalnika ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst, saj je ciljno namenjen izboljšanju prehranske baze in vzpostavitvi preletnih linij za divjega petelina.

Stanje

Za ohranjanje grmovne in zeliščne plasti so predvideni ukrepi: vzdrževanje grmišč in obrežij (610), vzdrževanje pašnikov in travnikov v gozdu (611), sajenje sadnega plodonosnega drevja in grmovja (613), vzdrževanje sadik plodonosnega drevja (618), osnovanje pasišč v gozdu (620), spravilo sena z odvozom (622), vzdrževanje zaraščajočih pasišč (623) in osnovanje grmišč v gozdu (624). Ukrepi se umeščajo v gozdni prostor v veliki meri zaradi potreb divjadi, vendar sami po sebi izboljšujejo tudi stanje nekaterih kvalifikacijskih vrst, v zadnjem času pa se ti ukrepi načrtujejo tudi ciljno za izboljšanje stanja kvalifikacijskih vrst. Ti ukrepi so bili v obdobju 2015–2018 v veliki meri preizkušeni in uveljavljeni s projekti LIFE WETMAN, LIFE KOČEVSKO, EGP SUPPORT in so načrtovani v predlogih kohezijskih projektov Dežela gozdov in medveda in Pohorka.

Ukrep 611 vzdrževanje pašnikov in travnikov v gozdu se je izvedel na 725 ha znotraj območij Natura 2000 s skupnim vložkom 13.500 ur dela (na 19ih kompleksnih območjih), od tega na 143 ha izven kompleksnih območij. Na večino ukrepov 611 se navezuje tudi ukrep spravilo sena z odvozom (622). Ukrep osnovanje pasišč v gozdu (620) v okviru nacionalne sheme vlaganj v gozdove se je izvedel na območju Pohorja na 20 ha ter na območju Kočevsko-Kolpa na 25,6 ha.

Ukrepi za ohranjanje mozaičnosti krajine - ohranjanje grmovne in zeliščne vegetacije so zahtevni ponavljajoči se ukrepi, ki jih v veliki večini izvajajo lovci (LPNji ali LD), a so hkrati zelo pomembni ukrepi za izboljšanje habitatov kvalifikacijskih vrst in jih je treba v prihodnosti še bolj podpreti.

4.2.2. Ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst

V skladu s preglednico 3 so bili v analizo ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev, in sicer: naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst, bogato zastopana zeliščna in plodonosna grmovna plast, ciljno pomlajevanje gozda na primernih rastišč s hrastom, ekološkim zahtevam habitatnega tipa primerna raba, vidno označevati pomlajevalne ograje, ohranjanje biotopov, ograjevati za zagotovitev pomlajevanja in še vse podobne oblike zapisa. Kazalnik ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst zajema 118 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 18: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice z ukrepanjem
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	brez poškodb rastišč pri sečnji in spravilu	ohranjati rastišča rastlinske vrste
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	vidno označevati pomlajevalne ograje
vklučiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice brez ukrepanja, habitatna drevesa

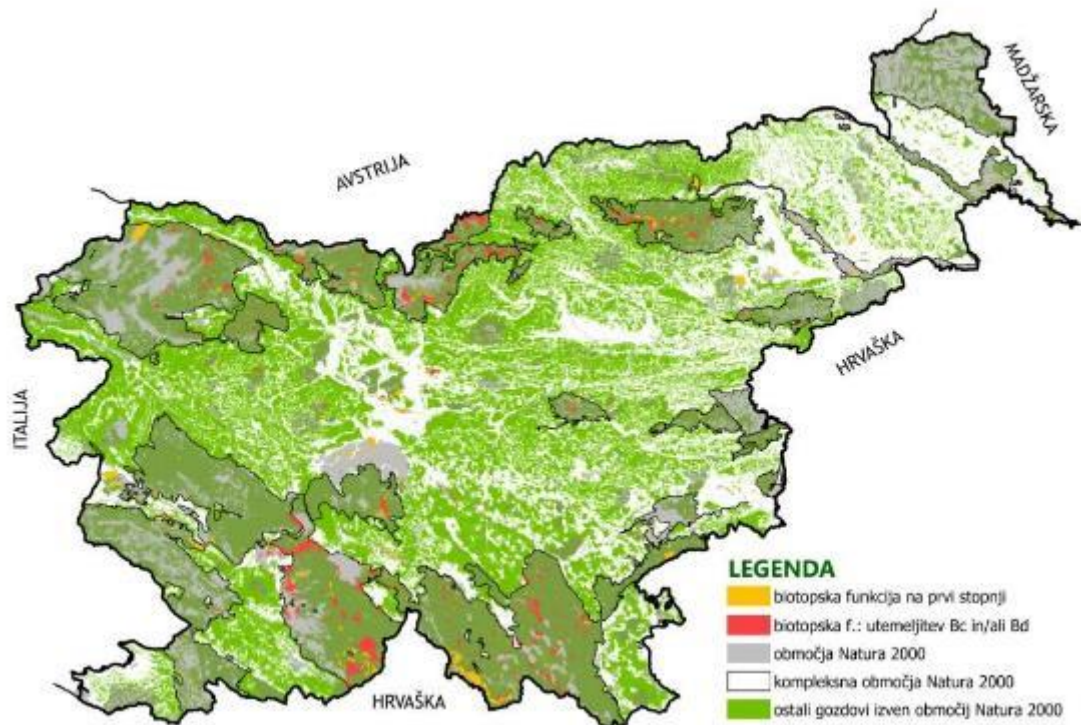
Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

V NS za GGN GGE so podane usmeritve za varovanje habitatov kvalifikacijskih vrst živali in rastlin (rastišča, stanišča, prehranjevalni habitat, gnezdilni habitat, zatočišča, ind.). V sklopu komunikacije in usklajevanja NS za GGN se v GGN predvidijo ukrepi za ohranjanje ali izboljšanje stanja kvalifikacijskih vrst. Pri izdelavi GGN za GGE se na evidentiranih strukturah oz. habitatih poudari funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji. Glede na ogroženost in pomembnost strukture se predpišejo potrebni ukrepi.

Stanje

Vsebina struktur habitatov kvalifikacijskih vrst je pokrita s 1. stopnjo funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti. Ohranjanje in izboljšanje stanja se v veliki večini izvaja preko ukrepa 651 ohranjanje biotopov – sečnja (ekocelica z ukrepanjem), ukrepa 652 ohranjanje biotopov – nega (ekocelica z ukrepanjem), ukrepa 603 označitev ograj z odsevniki, ukrepa 613 sajenje sad. plod. drev. in grm., ukrepa 618 vzdrževanje sadik plod. drevja in ukrepa 717 dopolnilna sadnja. Ključna ukrepa za ohranjanje in izboljšanje stanja habitata kvalifikacijskih vrst sta 651 ohranjanje biotopov – sečnja (ekocelica z ukrepanjem), ukrepa 652 ohranjanje biotopov – nega (ekocelica z ukrepanjem). Ukrepi 651 ohranjanje biotopov – sečnja (ekocelica z ukrepanjem) se je v obdobju 2015–2018 izvedel na 55ih lokacijah (43 na območju Kočevsko-Kolpa, 1 v Kamniško-Savinjskih Alpah, 8 na Pohorju in 3 izven

kompleksnih območij Natura 2000), posekanih je bilo približno 3100 m³ lesa. Za izvedbo ukrepa je bilo porabljenih 1400 ur dela. Ukrep 652 ohranjanje biotopov – nega (ekocelica z ukrepanjem) je bil izveden na 24ih lokacijah (7 na območju Kočevsko-Kolpa, 8 v Kamniško-Savinjskih Alpah, 7 na Pohorju in 2 izven kompleksnih območij Natura 2000) na 25ih ha, za kar je bilo porabljenih 786 ur dela. Pomemben ukrep za ohranjanje in izboljšanje stanja v habitatu divjega petelina je ukrep 603 označitev ograj z odsevniki, ki preprečuje trke v ogrado. Ukrep se je izvedel na Pohorju na dolžini 12,5 km pomlajevalnih ograj. Podatki v analizi ne zajemajo izvedenih ukrepov v okviru projekta LIFE Kočevsko, ker se ne nahajajo v centralni bazi podatkov ZGS.

Slika 15: Biotopska funkcija oz. funkcija ohranjanja biotske raznovrstnosti na 1. stopnji (Bc in Bd).

V sliko so zajeta območja s poudarjeno 1. stopnjo funkcije ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki je utemeljena kot »nahajališče redkih ali ogroženih živalskih vrst (Bc)« in »območja pomembna za ohranitev prostoživečih živali (Bd)«.

4.2.3. Mirne cone

V skladu s preglednico 3 so bili v analizo ohranjanje habitatov rastlinskih in živalskih vrst vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev, in sicer: mir v predpisani okolici gnezd, rastišč, prehranskega habitata, zimovališč kvalifikacijskih vrst ptic in še vse podobne oblike zapisa. Kazalnik mirne cone zajema 118 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami za sektor gozdarstvo:

Preglednica 19: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za gozdarstvo.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	vzpostaviti mirne cone
spremeniti Pravilnik o varstvu gozdov	uskladiti datume*	
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	vzpostavitev primerne režima uporabe ključnih gozdnih cest v soglasju z ZGS, lastniki gozdov in pristojno občino (v skladu s Pravilnikom o gozdnih prometnicah)
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	vzpostaviti mirne cone v soglasju z ZGS in lastnikom
vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja GGO in GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	ekocelice brez ukrepanja, habitatna drevesa

* podrobnejša varstvena usmeritev se navezuje na uskladitev datumov v PUN in Pravilniku o varstvu gozdov.

Konkretne varstvene usmeritve in ukrepi v GGN GGE

Usmeritve se navaja v NS za GGN GGE, vendar je izvajanje le teh na terenu praktično nemogoče, zaradi pomanjkanja podatkov o lokaciji gnezdišč, rastišč, ind. Zaradi pomanjkanja monitoringa gozdnih kvalifikacijskih vrst se ukrepi izvajajo tam, kjer so poznana rastišča divjega petelina, brlogi medveda, zimovališča divjadi ter nekaterih potrjenih lokacij gnezd ujed, sov ali črne štokrlje. V primerih, kjer so lokacije gnezd poznane (npr. mali klinkač, belorepec, planinski orel, sokol selec velika uharica), so bile v GGN za GGE glede na potrebe oblikovane ekocelice ali mirne cone. Posebej je potrebno izpostaviti divjega petelina, kjer se na vseh aktivnih rastiščih določa mirne cone, na neaktivnih rastiščih pa zgolj tam, kjer habitat ustreza ekološkim zahtevam divjega petelina. Določila glede mirnih con so zajeta tudi v Pravilniku o varstvu gozdov. Poleg mirnih con, ki usmerjajo časovno omejitev dela v gozdovih poznamo tudi mirne cone, ki zapirajo dostope do večjih občutljivih območij gozdov – zapore slepih krakov gozdnih cest, ki pa niso namenjene le gospodarjenju z gozdovi, ampak vsem uporabnikom gozdnega prostora.

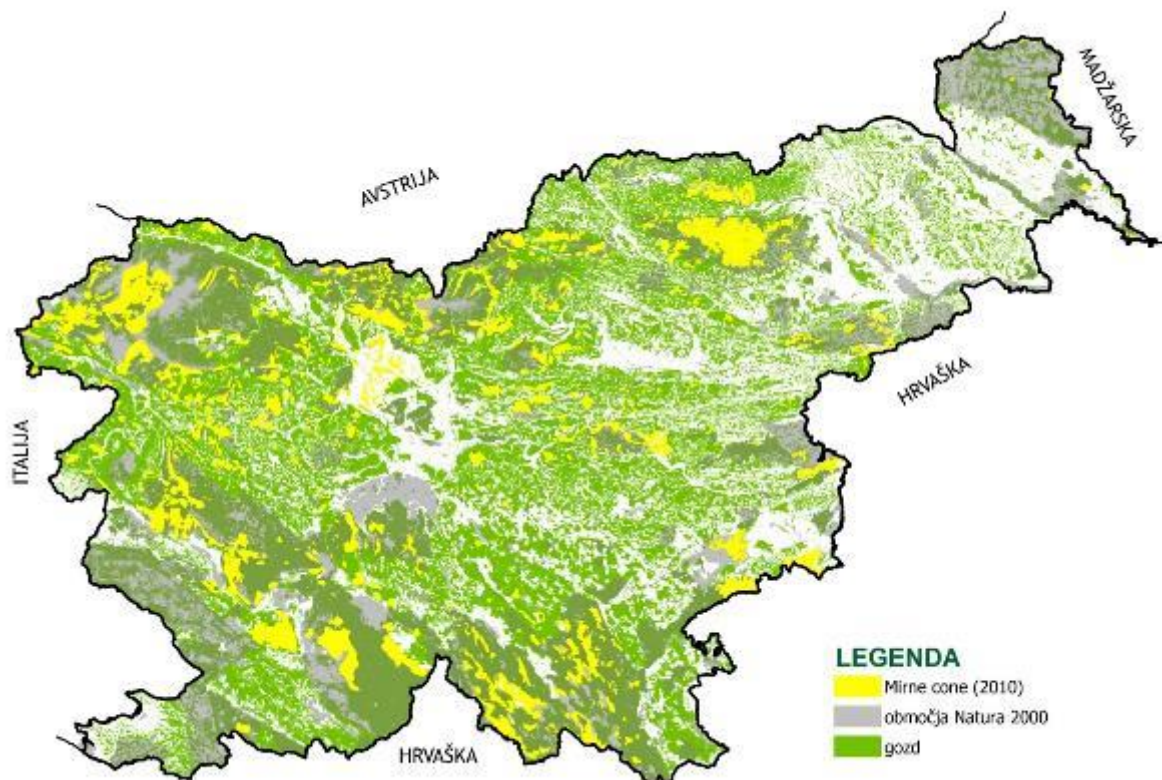
Stanje

Mirne cone se na nivoju Slovenije s strateškimi usmeritvami in določitvijo območij načrtujejo vsakih 10 let v načrtih gozdnogospodarskih območij. V trenutno aktualnih GGO so mirne cone določene predvsem za zimovališča divjadi ter znana rastišča divjega petelina.

Preglednica 20: Površina in delež mirnih con

Mirne cone	Slovenija (ha)	Natura 2000 (ha)	delež (%)
2010	184.288	124.106	67%

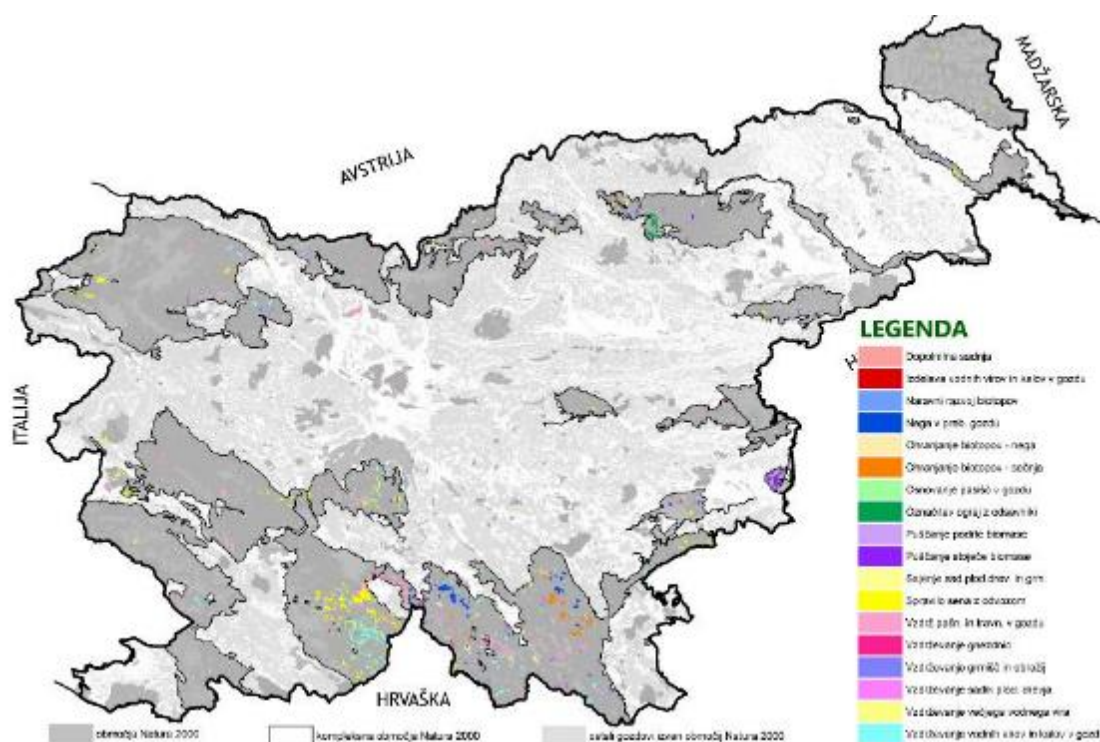
V letu 2020 se bo vsebina mirnih con revidirala in se jih bo določilo na podlagi novih poznanih podatkov. Med ukrepe mirnih con lahko uvrstimo tudi zapore na gozdnih cestah, ki zapirajo določene predele gozdov za gospodarjenje z gozdovi (časovna omejitve) in v zadnjem času tudi vedno bolj za rekreacijo in prosti čas (časovna omejitve). Zaradi vedno večjega pritiska na obiskovanje gozdov z vidika rekreacije in preživljanja prostega časa bo smiselno razmisliti, ali se v določene predele gozda lahko stalno omeji oziroma prepove dostop, razen za potrebe gospodarjenja z gozdovi.

Slika 16: Mirne cone 2010.

Ukrep mirnih con bo treba v letu 2020 za potrebe priprave GGN GGO nadalje razviti. V okviru projekta LIFE Kočevsko so se razvile dobre prakse opredeljevanja mirnih con zaradi preprečevanja motenj v habitatu divjega petelina, gozdnega jereba in orla belorepca in se vzpostavile zapore in označbe slepih krakov gozdnih cest. V letu 2020 bo treba pogledati, kje vse se nahajajo zapore gozdnih cest zaradi ohranjanja biotske raznovrstnosti in na novo izrisati območja mirnih con.

4.2.4. Izvedeni ukrepi - povzetek

Slika 17: Izvedeni ukrepi Natura 2000 v obdobju 2015–2018.

Novi Zakon o gospodarjenju z gozdovi v lasti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 9/16) v 7. členu določa, da mora gospodarjenje z državnimi gozdovi prispevati k doseganju ciljev ohranjanja narave, zlasti k doseganju ciljev območij Natura 2000 in zavarovanih območij. V 33. členu pa ta zakon določa, da se del sredstev iz proračunskega sklada za gozdove nameni za financiranje Natura 2000 ukrepov v zasebnih gozdovih. Po podatkih ZGS je bilo v letu 2018 (manjši del izplačan že v letu 2017) iz gozdnega sklada za ukrepe Natura 2000 porabljenih 177.000 EUR v letu 2019 ba že več kot 707.000 EUR. Nabor ukrepov je bil pripravljen skupaj z ZRSVN. Ukrepi gozdnega sklada so se začeli črpsti na podlagi izkušenj (so)financiranja vlaganj v gozdove po nacionalni shemi, še posebej pa po uspešno izvedenih demonstracijskih projektih LIFE Kočevsko, EGP SUPPORT in GOforMURA. Projekti so na kompleksnih območjih Kočevsko, Pohorje in Mura v sodelovanju s partnerji ZGS, ZRSVN, GIS in lastniki gozdov prikazali uspešno izvedbo ukrepov za Natura 2000 v zasebnih in državnih gozdovih. Na podlagi izkušenj iz projektov je ZGS začel sistemsko izvajati komunikacijo z zasebnimi lastniki gozdov za izvedbo ukrepov Natura 2000 iz gozdnega sklada. V obdobju med 2015 do 2018/2019 se je v sektorju gozdarstva osredotočenost na fazo načrtovanja preusmerila v fazo ukrepanja. V gozdovih so se začeli izvajati konkretni ukrepi za ohranjanje, predvsem pa izboljšanje stanja kvalifikacijskih vrst in kvalifikacijskih gozdnih habitatnih tipov. Znotraj območij Natura 2000 je bilo izločenih 7.735 ha ekocelic brez ukrepanja, kar je dobrih 5.000 ha več kot v prejšnjem programskem obdobju (analiza PUN 2007-2013 iz leta 2013 je pokazala izločenih 2.460 ha ekocelic brez ukrepanja). Celoten delež vseh negospodarjenih gozdov (gozdni rezervati in ekocelice brez ukrepanja) se je v tem obdobju povečal za 1,1 %. Večina ekocelic brez ukrepanja je bila izločenih v državnih gozdovih, medtem ko se je v obdobju 2015–2018 ekocelice brez ukrepanja v zasebnih gozdovih določalo v veliki večini le iz projektih (EU)

finančnih sredstev. V letu 2018 se je začelo s črpanjem gozdnega sklada in s tem določanje ekocelic brez ukrepanja tudi v zasebnih gozdovih, kar pa se bo pospešilo v naslednjem letu. V obdobju 2015–2018 se je izločilo dobrih 47 ha ekocelic brez ukrepanja v zasebnih gozdovih, v letu 2019 še skoraj 200 ha.

V naslednjem obdobju pričakujemo upad trenda povečevanja ukrepov v površine ekocelic brez ukrepanja oz. še večjo ciljno naravnost tega ukrepa, hkrati pa več ukrepov za ohranjenost drevesne sestave habitatnih tipov, ukrepe za ustrezno naravno pomlajevanje, ekocelic z ukrepanjem za gozdne habitatne tipe in vrste, ukrepe v vodne vire, ind.

Preglednica 21: Biomeliorativna dela v Slovenskih gozdovih za obdobje 2015–2018.

LETO	UKREP	REALIZACIJE - OBSEG	Vrednost sofinanciranja - €
2015	Naravni razvoj biotopov (m ³)	438,8	8.776,0
	Ohranjanje biotopov - nega (ha)	2,0	754,7
	Ohranjanje biotopov - sečnja (m ³)	233,3	1.595,9
	Puščanje podrte biomase (m ³)	52,5	406,3
	Puščanje stoječe biomase (m ³)	226,9	3.968,1
Vsota 2015			15.500,9
2016	Naravni razvoj biotopov (m ³)	639,3	12.786,0
	Ohranjanje biotopov - nega (ha)	5,0	1.035,5
	Ohranjanje biotopov - sečnja (m ³)	275,3	2.162,0
	Puščanje podrte biomase (m ³)	54,0	675,0
	Puščanje stoječe biomase (m ³)	434,7	8.008,1
Vsota 2016			24.666,6
2017	Naravni razvoj biotopov (m ³)	443,0	8.860,0
	Ohranjanje biotopov - nega (ha)	6,9	658,1
	Ohranjanje biotopov - sečnja (m ³)	887,8	1.240,0
	Puščanje podrte biomase (m ³)	54,9	686,3
	Puščanje stoječe biomase (m ³)	183,5	3.091,4
Vsota 2017			14.535,8
2018	Naravni razvoj biotopov (m ³)	8.092,9	161.858,0
	Ohranjanje biotopov - nega (ha)	22,4	2.702,7
	Ohranjanje biotopov - sečnja (m ³)	2.674,1	153,5
	Puščanje podrte biomase (m ³)	41,0	512,5
	Puščanje stoječe biomase (m ³)	464,3	9.692,2
Vsota 2018			174.919,0
SKUPAJ 2015–2018	Naravni razvoj biotopov (m³)	9.668,1	192.280,0
	Ohranjanje biotopov - nega (ha)	44,4	5.151,0
	Ohranjanje biotopov - sečnja (m³)	4.441,5	5.151,4
	Puščanje podrte biomase (m³)	220,9	2.280,0
	Puščanje stoječe biomase (m³)	1.364,8	24.759,8
SKUPAJ 2015–2018			229.622,2

Preglednica 22: Biomeliorativna dela v Slovenskih gozdovih za obdobje 2015–2018 (vključeni vsi gozdovi, tudi izven Natura 2000 območij).

Koda ukrepa	Vrsta del	Vložek RS za državne gozdove in sofinanciran del v zasebnih in občinskih gozdovih v letu 2015 v €				Vložek RS za državne gozdove in sofinanciran del v zasebnih in občinskih gozdovih v letu 2016 v €				Vložek RS za državne gozdove in sofinanciran del v zasebnih in občinskih gozdovih v letu 2017 v €				Vložek RS za državne gozdove in sofinanciran del v zasebnih in občinskih gozdovih v letu 2018 v €			
		Državni gozdovi	Zasebni gozdovi	Občinski gozdovi	Skupaj	Državni gozdovi	Zasebni gozdovi	Občinski gozdovi	Skupaj	Državni gozdovi	Zasebni gozdovi	Občinski gozdovi	Skupaj	Državni gozdovi	Zasebni gozdovi	Občinski gozdovi	Skupaj
603	Označitev ograj	4.345	247	0	4.591	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
604	Ostala biomeliorativna dela	57	0	0	57	4.994	0	0	4.994	842	0	0	842	2.844	0	0	2.844
610	Vzdrževanje grmišč in obrežij	3.651	4.844	421	8.916	6.302	3.662	995	10.958	13.491	3.034	632	17.157	10.147	4.370	456	14.973
611	Vzdrž. pašn. in travn. v gozdu	20.953	22.618	88	43.658	20.839	22.129	70	43.038	24.377	20.684	105	45.166	20.009	19.707	279	39.995
612	Vzdrž. vod. virov in kalov v g.	6.268	3.849	0	10.117	4.869	2.816	0	7.684	7.189	2.679	0	9.868	8.145	2.902	0	11.046
613	Sajenje sad. plod. drev. in grm.	733	2.918	0	3.652	311	2.846	0	3.157	382	4.436	0	4.817	13.594	4.621	0	18.215
614	Postavitev gnezdnic	0	0	0	0	0	520	0	520	171	61	0	232	0	0	0	0
615	Vzdrževanje gnezdnic	705	228	0	933	535	290	0	824	569	263	0	832	762	255	0	1.017
616	Vzdrževanje večjega vod. vira	1.365	4.056	0	5.421	910	3.510	0	4.420	1.820	3.393	0	5.213	3.185	2.223	312	5.720
617	Izdelava vod. virov in kal. v g	0	293	0	293	0	410	0	410	0	281	0	281	0	562	0	562
618	Vzdrževanje sadik plod. drevja	0	31	0	31	0	0	0	0	0	101	0	101	0	15	0	15
620	Osnovanje pasišč v gozdu	341	0	0	341	2.275	54	0	2.329	0	0	0	0	2.332	293	0	2.624
622	Spravilo sena z odvozom	28.904	8.303	0	37.207	28.301	6.824	0	35.125	28.096	7.280	0	35.376	28.267	8.464	0	36.731
623	Vzdrževanje zaraščajočih pasišč	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
624	Osnovanje grmišč v gozdu	0	0	0	0	0	0	0	0	2.696	0	0	2.696	0	0	0	0
630	Zaščita pred zvermi-ograje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
651	Ohranjanje biotopov - sečnja	0	1.596	0	1.596	0	2.162	0	2.162	1.399	1.240	0	2.639	12.638	154	0	12.791
652	Ohranjanje biotopov - nega	319	755	0	1.073	0	939	0	939	1.775	755	0	2.529	5.142	2.703	0	7.844
653	Naravni razvoj biotopov	0	8.776	0	8.776	0	14.826	0	14.826	0	8.860	0	8.860	0	107.902	53.956	161.858
670	Puščanje stoječe biomase	0	3.968	0	3.968	0	8.008	0	8.008	0	3.091	0	3.091	0	9.692	0	9.692
671	Puščanje podrte biomase	0	406	0	406	0	675	0	675	0	686	0	686	0	513	0	513
	SKUPAJ	67.641	62.888	509	131.038	69.335	69.670	1.065	140.070	82.805	56.845	737	140.387	107.063	164.373	55.003	326.439

5. UPRAVLJANJE Z DIVJADJO IN ANALIZA UKREPOV ZA RJAVEGA MEDVEDA, VOLKA IN RISA

5.1. Upravljanje z divjadjo

Večina ciljev PUN, povezanih z divjadjo, je v tesni korelaciji z gozdarstvom, kar je razumljivo, saj gre za isti ekosistem. Preko 45 % ciljev PUN, povezanih z upravljanjem z divjadjo, predstavlja naravno pomlajevanje rastišču primernih vrst in pomlajevanje jelke. Upravljanje z divjadjo z vzdrževanjem okolju primernih populacijskih gostot rastlinojedih parkljarjev delno vpliva na uspeh izvedbe cilja. Prav tako se v deležu 6 % ciljev PUN pojavljata cilja zadostne gostote risjega in volčjega plena, kar je v tesni korelaciji s populacijsko gostoto rastlinojedih parkljarjev. Ostali cilji PUN, povezani z upravljanjem z divjadjo, so predvsem povezani z omejitvami pri lovu, kot je vzpostavitev mirnih con (poglavje h pod gozdarskimi ukrepi), brez lova na najpomembnejših prezimovališčih in druge omejitve lova na območjih, ki so pomembna za ogrožene vrste ptic (zagotavljanje miru).

Nadaljnji cilji so ekološkim zahtevam divjega petelina in gozdnega jereba prilagojeno upravljanje z divjadjo in postopno zmanjševanje intenzivnosti dopolnilnega krmljenja. Ponovno sta primer dobre prakse vzpostavila projekta LIFE Kočevsko in EGP SUPPORT, v katerih so se prestavili ali odstranili objekti za krmljenje divjadi.

V splošnem sistem prenosa teh ciljev v konkretne ukrepe PUN za lovstvo poteka preko priprave NS, ki jih izdelata ZRSVN za pripravo dolgoročnih načrtov 15 lovsko upravljavskih območij (LUO), ki jih pripravi ZGS. Načrti, ki imajo pristojnost določati ukrepe sedanjega PUN, so sicer dolgoročni načrti lovsko upravljavskih območij 2011 – 2020, ki so bili izdelani leta 2010 pred pripravo obstoječega PUN. V PUN so navedeni kljub temu, saj še naprej pogojujejo ukrepe, potrebne za ohranjanje območij Natura 2000. Usmeritve, ki so že vnesene v 10-letne načrte 2011-2020, so namreč ustrezne tudi za izvajanje obstoječega PUN. V nadaljevanju se usmeritve iz Priloge 6.1 »Cilji in ukrepi« PUN na ustrezen način vključi v pripravo izvedbenih letnih (po novem dvoletnih¹¹) načrtov LUO in načrtov lovišč. Usmeritve varstva narave iz dolgoročnih načrtov LUO se ustrezno prenese v letne (od leta 2021 dalje dvoletne) načrte LUO in v dejansko izvajanje z usklajevanjem med službami ZRSVN in ZGS.

Tako je edini ukrep v sektorju upravljanja z divjadjo vključiti varstveni cilj v LUN z načrtovanjem sektorskih ukrepov (183). Tip varstvenega ukrepa pa je prilagojeno upravljanje z divjadjo. Zaradi zgoraj navedenega nobeden od ukrepov še ni v postopku, ker se bodo NS pripravljale v letu 2020 v okviru priprave novih dolgoročnih načrtov vseh 15 lovsko upravljavskih območij.

5.2. Analiza ukrepov za rjavega medveda, volka in risa

5.2.1. Rjavi medved (*Ursus arctos*)

V analizo ukrepov za rjavega medveda so vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev odgovornega nosilca ZGS ter tiste, pri katerih je predvideno projektno financiranje.

---

¹¹ V skladu s spremembo Zakon o divjadi in lovstvu

Obravnavani kazalniki so tako velikost populacije, nedostopnost odpadkov, postopno zmanjšanje intenzivnosti dopolnilnega krmljenja ter prehodnost koridorjev. Ti kazalniki zajemajo 35 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami:

Preglednica 23: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za rjavega medveda.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
Odvzem iz narave	Načrtovati odvzem tako, da se ne niža številčnost populacije	
Pripraviti strokovne podlage za novelacijo akcijskega načrta za ohranjanje medveda in metodologijo beleženja konfliktnih dogodkov in sistem ukrepov ob konfliktnih dogodkih		
Obnovitev	Opredeliti način izvedbe namestitve medovarnih zabožnikov in namestitev na najbolj kritičnih točkah	
Vključiti varstveni cilj v LUN z načrtovanjem sektorskih ukrepov	Določijo naravovarstvene smernice in mnenja	
Obnovitev	zmanjšati število povozov na avtocesti z namestitvijo dodatne električne žice na varovalni ograji avtoceste med Vrhniko in Postojna	
Obnovitev	povečati prehodnost koridorja čez avtocesto zlasti na odseku Unec-Postojna	

V obdobju izvajanja ukrepov PUN (2015–2019) je Zavod za gozdove Slovenije kot vodilni partner izvajal projekt LIFE DINALP BEAR LIFE13 NAT/SI/000550, v okviru katerega so bile izvedene aktivnosti in ukrepi za doseg ciljev PUN za rjavega medveda, predvidenih za projektno financiranje. Komplementarno financiranje ukrepov (redno delo ZGS in projekt) je pripomoglo k temu, da smo lahko s projektnimi sredstvi na terenu preizkusili nove, še ne uveljavljene rešitve. Prek dokazane učinkovitosti smo le-te predlagali v sistemsko financiranje, kar za prihodnje pomeni prehod v financiranje rednega dela ZGS.

V obdobju od 2015 do 2019 se je glede na ugotovitve projekta LIFE DINALP BEAR načrtovalo odvzem medveda v skladu s sprejetimi mednarodnimi smernicami za upravljanje z rjavim medvedom na ravni populacije, kar je rezultiralo v povečevanju številčnosti populacije kljub rednemu upravljanju z vrsto (genetsko štetje v letu 2015 – minimalno 599 osebkov, leto 2018 – ocena jesenske številčnosti na osnovi rekonstrukcije populacijske dinamike je okoli 680 osebkov). Na podlagi ugotovitev projekta, sprejetih skupnih smernic za upravljanje in ostalih dokumentov, so bile pripravljene strokovne podlage za prenovitev strateških dokumentov za rjavega medveda v Sloveniji (desetletna strategija in akcijski načrt), in sicer na podlagi več izvedenih delavnic in posvetovanj z deležniškimi skupinami. V končnem predlogu, ki ga je ZGS leta 2018 predložil v nadaljnjo obravnavo na Ministrstvo za okolje in prostor, so bili v največji možni meri upoštevani predlogi in komentarji, pridobljeni s strani posameznih deležniških skupin. ZGS je sodeloval tudi pri nadaljnjem usklajevanju dokumentov na ravni pristojnih državnih organov (MOP, MKGP, ARSO, ZRSVN). V osnutku strateških dokumentov je opredeljeno tudi

postopno zmanjšanje intenzivnosti dopolnilnega krmljenja, in sicer za 10 % v obdobju 10 let, kar je pogojeno z vključitvijo v LUN.

Iz projektnih sredstev so bila uspešno izvedena posvetovanja z deležniki na terenu – bottom-up pristop, ki je bil na ta način vpeljan v pripravo posameznih rešitev, lahko pripomore k boljši sprejetosti posameznih ukrepov in je dobra praksa, ki bi jo bilo treba obdržati tudi v prihodnje pri pripravi bistvenih upravljavskih dokumentov.

Posebna akcija projekta LIFE DINALP BEAR je bila namenjena nedostopnosti odpadkov oziroma antropogenih virov hrane. Kot vodilni partner projekta je ZGS sodeloval pri pripravi prototipa posameznih tipov medovarnih smetnjakov in kompostnikov, pripravil je seznam lokacij za postavitev le-teh (hot-spots), z lokalnimi deležniki (občinske uprave, komunalna podjetja) izvedel potrebne sestanke in dogovore za postavitev, izvajal nadzor nad pravilno uporabo ukrepov ter skrbel za obveščanje lokalnih prebivalcev, ki so to opremo prejeli, pa tudi drugih, in sicer prek delavnic, lokalnih glasil ipd. Ukrep se je izkazal kot zelo učinkovit, sodelovanje s posameznimi občinami pa je preseгло vsa pričakovanja. Na teren je bilo do konca leta 2018 postavljenih 119 medovarnih smetnjakov in 100 medovarnih kompostnikov, sklenjene pa so bile tudi pogodbe z lokalnimi pomočniki, ki so prevzeli izvajanje nadzora nad uporabo te opreme, svetovanje lastnikom, izvedbo delavnic za zainteresirane stare in nove uporabnike. Vse potrebne informacije o zaščitnih ukrepih ter navodila za lastno izdelavo smo združili v priročniku, ki je na voljo v lokalnih skupnostih, turistično-informacijskih centrih ipd.

V predlogu strategije in akcijskega načrta je predvideno zagotavljanje teh ukrepov na novih hot-spotih iz integralnega proračuna – z večjo pokritostjo ozemlja ter hkrati svetovanjem in ozaveščanjem lahko ta ukrep, testiran prek projekta, preide v dobro prakso na ravni celotne države.

V okviru projekta LIFE DINALP BEAR smo na varovalno ograjo avtoceste med Vrhniko in Postojno namestili dodatno električno žico, ki medvedom in ostalim živalim preprečuje, da bi ograjo preplezali. Iz uradnih evidenc ZGS je razvidno, da povozov medveda na zaščitnih odsekih avtoceste ni bilo od 2018, s čimer je dosežen zastavljen varstveni cilj. Ugotavljamo pa, da je zaradi bujnega rastja na tem predelu treba zagotoviti finančna sredstva za redno vzdrževanje te ograje ter čiščenje njene trase, v kolikor želimo zagotoviti njeno učinkovitost.

Vključevanje v varstvene ukrepe drugih odgovornih nosilcev

ZGS se je aktivno vključeval tudi v varstvene ukrepe drugih odgovornih nosilcev:

- Za ohranjanje povezanosti habitata so bili v okviru projekta LIFE DINALP BEAR pripravljene habitatni modeli ter poročilo o primernosti habitata in povezljivosti na projektnem območju, kar je služilo kot osnova za pripravo priročnika za vključevanje povezljivosti in primernosti prostora za medveda v prostorsko načrtovanje. Priročnik je bil strokovni in širši javnosti predstavljen na delavnici, ki so se je udeležili predstavniki služb za prostorsko načrtovanje, nevladnih organizacij ter podjetij, ki se ukvarjajo z načrtovanjem prostora in pripravo PVO. Z obvezno vključitvijo priročnika v postopek PVO lahko zagotovimo prenos rezultatov projekta na širšo raven.
- Za zaščito pašnih živali in drugega premoženja je ZGS v okviru projekta LIFE DINALP BEAR razdelil 55 kompletov električnih ograj, 5 kompletov pa je na voljo na območnih enotah ZGS kot intervencijski ukrep. Škode so se na ta način pri prejemnikih teh ukrepov zmanjšale, k temu

pa je zelo pripomogel tudi vzpostavljen sistem kontrol in svetovanja. V to se aktivno vključujejo zaposleni na območnih enotah ZGS (pooblaščenca) ter projektni sodelavci. V okviru projekta je bila vzpostavljena spletna stran Varnapasa.si, kjer so na enem mestu zbrani nasveti, navodila, informacije v povezavi z zaščito premoženja. Razdelili smo tudi 20 mladičev pastirskih psov iz vzpostavljenih delovnih linij. Za to je med rejci drobnice veliko zanimanja, zelo dobro so bili obiskani tudi dogodki s predstavitvijo te dejavnosti. Nasploh opažamo porast zanimanja za zaščitne ukrepe, ki že prerašča okvir projektov na ZGS. Aktivno se vključujemo v razdeljevanje zaščitnih ukrepov s sofinanciranjem prek ARSO ter prek kontaktnih oseb na spletni strani varnapasa.si nudimo informacije in svetovanja. To mrežo je treba ohraniti in širiti še naprej, za kar bi na ZGS potrebovali redno zaposlen kader, ki ni vezan na finančne konstrukcije projektov.

- Na podlagi telemetričnih podatkov smo v okviru projekta locirali tudi 5 lokacij »črnih odlagališč« odpadkov v 2 občinah in o tem obvestili pristojne občinske javne službe, ki so v 4 primerih te odpadke odstranile. Prek mreže oseb, vzpostavljene v okviru projekta pri razdeljevanju medovarnih smetnjakov in kompostnikov, tudi lažje komuniciramo s pristojnimi občinskimi službami na območju naših ukrepov, hkrati pa so te osebe tudi promotorji za širitev ukrepov v ostale občine, ki v projekt niso bile vključene, kjer pa se kaže interes za postavitve ukrepov.

5.2.2. Ris (Lynx lynx)

V analizo ukrepov za risa so vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev odgovornega nosilca ZGS ter tiste, pri katerih je predvideno projektno financiranje. Obravnavana kazalnika sta tako velikost populacije in zadostna gostota risjega plena. Ta kazalnika zajemata 14 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami:

Preglednica 24: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za risa.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
Pripraviti strokovne podlage za akcijski načrt ohranjanja risa v Sloveniji		
Vključiti varstveni cilj v LUN z načrtovanjem sektorskih ukrepov	Določijo naravovarstvene smernice in mnenja	

V obdobju izvajanja ukrepov PUN (2015–2019) je Zavod za gozdove Slovenije kot vodilni partner izvajal projekt LIFE Lynx LIFE16 NAT/SI/000634, v okviru katerega bodo izvedene aktivnosti in ukrepi za doseg ciljev PUN za risa, predvidenih za projektno financiranje. Dopolnjujejo se z aktivnostmi projekta Interreg Central Europe 3lynx, kjer je ZGS pridružen partner. Le-to bo omogočilo pripravo strokovnih podlag za upravljanje z vrsto na ravni države, ki bo potekala predvsem na osnovi rezultatov in znanj obeh projektov. Aktivnosti LIFE Lynx (2017–2024) zajemajo določitev temeljnega demografskega in genetskega statusa populacije v Dinaridih in SV Alpah, določitev habitata, koridorjev, prilagojeno upravljanje s plenskimi vrstami ...

Kot eno prvih aktivnosti za pridobitev rezultatov, ki bodo osnova za pripravo dokumenta, je ZGS v sodelovanju z lovskimi družinami (iz sredstev projektov LIFE Lynx, 3lynx ter sredstev MOP) vzpostavil mrežo monitoringa vrste prek fotopasti, lovilcev dlak in pobiranja neinvazivnih genetskih vzorcev. Analiza rezultatov omogoča opredelitev minimalne velikosti populacije risa v Sloveniji in njeno genetsko sliko.

Na območju redne prisotnosti risa v Sloveniji to upoštevamo pri pripravi Lovsko upravljavskih načrtov. Upoštevanje prisotnosti se izvaja skladno z navodili pripravljenimi v okviru projekta SloWolf.

Vključevanje v varstvene ukrepe drugih odgovornih nosilcev

ZGS se je aktivno vključeval tudi v varstvene ukrepe drugih odgovornih nosilcev:

- V sodelovanju z Lovsko zvezo Slovenije (LZS) so bile v okviru projekta LIFE Lynx začete priprave za izobraževanje pripadnikov policije na temo preiskovanja suma kaznivih dejanj nezakonitega ubijanja prostoživečih živali, namenjeno za pridobitev posebnih znanj in veščin, potrebnih za učinkovit pristop k preiskovanju te vrste kaznivih dejanj na terenu.
- V letu 2018 smo v okviru projekta LIFE Lynx v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani, LZS in ZRSVN pričeli z ozaveščevalno kampanjo o ogroženosti risov v Sloveniji in njihovem izumiranju. Ključni problem predstavlja parjenje v sorodstvu. Izvedli smo številna predavanja za lovce in širšo zainteresirano javnost. Na Notranjskem in Kočevskem smo ustanovili tudi 3 posvetovalne skupine, v okviru katerih vso zainteresirano javnost sproti obveščamo predvsem o aktivnostih, s katerimi rešujemo populacijo risa pred izumrtjem.
- Na področju povezanosti habitata se ustrezno upoštevajo modeli in poročilo o povezljivosti, pripravljeni za medveda v okviru LIFE DINALP BEAR projekta.
- Za zaščito drobnice pred napadi risa se uporablja enaka načela in opremo kot za zaščito pred medvedom, zato ZGS z razdeljevanjem opreme in svetovanjem učinkovito dosega varstvene cilje tudi pri risu.

5.2.3. Volk (Canis lupus)

V analizo ukrepov za volka so vključene vse oblike besedilnih vrednosti podrobnejših varstvenih ciljev odgovornega nosilca ZGS ter tiste za MOP, pri katerih so predvidena proračunska sredstva. ZGS je kot pogodbeni izvajalec spremljanja varstvenega stanja volka za naročnika MOP v obdobju od 2015–2019 v konzorciju z UL in Društvom Dinaricum vsako leto izvajal monitoring populacije volka v Sloveniji.

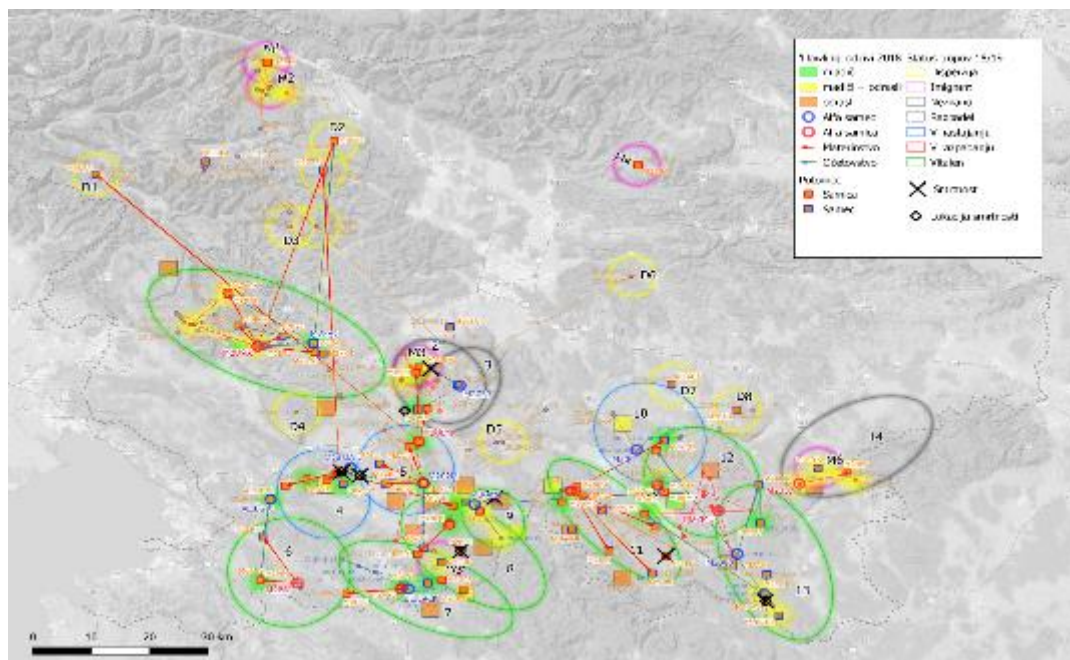
Obravnavani kazalniki so tako velikost populacije, naravna struktura tropov in zadostna gostota volčjega plena. Ti kazalniki zajemajo 25 zapisov v Prilogi 6.1 PUN z naslednjimi vsebinami:

Preglednica 25: Varstveni ukrepi, podrobnejše varstvene usmeritve in sektorski ukrepi za volka.

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
Vzpostaviti monitoring		

Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektorski ukrep
Odvzem iz narave	načrtovati odvzem tako, da se vzpostavi naravna struktura tropov in ohrani velikost populacije	
Odvzem iz narave	odstrel volkov izvajati prednostno na pašnikih, na katerih se pojavlja škoda po volkovih	
izboljšati čezmejno sodelovanje pri upravljanju z volkom in njegovim plenom		
vkjučiti varstveni cilj v LUN z načrtovanjem sektorskih ukrepov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	

Monitoring volka se na podlagi pogodbe med ZGS in MOP izvaja z različnimi metodami (izzivanje s tuljenjem, pobiranje neinvazivnih genetskih vzorcev, zimsko sledenje). ZGS je s poročilom o stanju populacije za vsako sezono zagotovil točne podatke, potrebne za spremljanje in upravljanje z vrsto. Ti podatki so bili upoštevani pri načrtovanju odvzema in pripravi strokovnih podlag za odlok, pri tem pa se je zasledovalo cilj vzpostavitve naravne strukture tropov in ohranitve velikosti populacije. V času rednega spremljanja varstvenega stanja (od 2015 naprej) beležimo rast populacije volkov v Sloveniji, ki se tudi ozemeljsko širi. Ozemlja nekaterih tropov na južni meji Slovenije se raztezajo tudi na hrvaško stran, zato je nujno izboljšanje čezmejnega sodelovanja pri upravljanju z volkom in njegovim plenom s pristojnimi organi Republike Hrvaške. Glede na to, da se za genetski monitoring v obeh državah uporabljajo enake metode, so osnove za postavitve skupnih smernic za monitoring in upravljanje že podane.

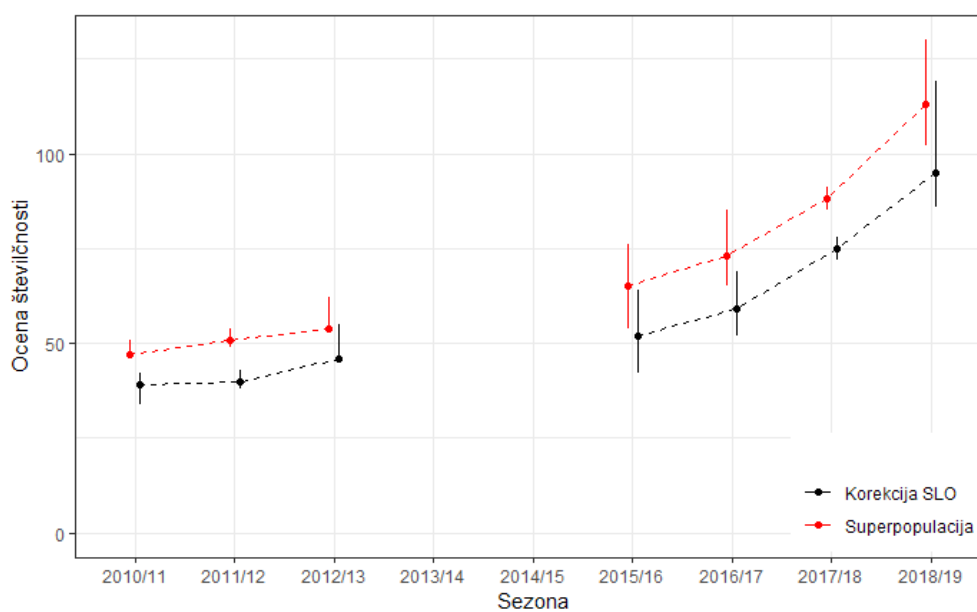

Slika 18: Sorodstvene povezave (rodovniki) volkov v sezoni vzorčenja 2018/19, domnevni teritoriji tropov, rezultati izzivanja s tuljenjem (»howling« testov) 2018 in označeni dispergerji/imigranti. Območja teritorijev so narisana na podlagi lokacij članov posameznega tropa, ampak so zgolj orientacijske narave. Številke tropov ustrezajo besedilu v nadaljevanju poročila.

Ohranitev rednega (letnega) monitoringa vrste še naprej je ključnega pomena za spremljanje stanja vrste in morebitno upravljanje, hkrati pa na ta način lahko ohranimo zelo dobro vzpostavljeno terensko mrežo sodelujočih.

Na območju redne prisotnosti volka v Sloveniji to upoštevamo pri pripravi Lovsko upravljavskih načrtov. Upoštevanje prisotnosti se izvaja skladno z navodili pripravljenimi v okviru projekta SloWolf.

Slika 19: Večletna dinamika številčnosti populacije volkov v Sloveniji. Točke so srednje ocene, navpične črte kažejo 95 % interval zaupanja. Zaradi precejšnje heterogenosti ulovljivosti je ocena za sezono 2018/2019 nekoliko slabša in je možno, da je velikost populacije nekoliko precenjena.

V okviru predlogov za odstrel, ki jih pripravlja ZGS dodajamo priporočilo, da je tega treba izvajati prednostno na pašnikih, kar je kot priporočilo praviloma upoštevano tudi pri izdaji dovoljenj za odstrel s strani pristojnih inštitucij (MOP, ARSO).

Vključevanje v varstvene ukrepe drugih odgovornih nosilcev

ZGS se je aktivno vključeval tudi v varstvene ukrepe drugih odgovornih nosilcev:

- Na področju povezanosti habitata se ustrezno upoštevajo modeli in poročilo o povezljivosti, pripravljeni za medveda v okviru LIFE DINALP BEAR projekta.
- Za zaščito drobnice pred napadi volka se uporablja enaka načela in opremo kot za zaščito pred medvedom, zato ZGS z razdeljevanjem opreme in svetovanjem učinkovito dosega varstvene cilje tudi pri volku. V prihodnje je treba odpraviti pravilo, ki omogoča prejem sofinanciranja s strani ARSO zgolj tistim rejcem, ki so že utrpeli škodo.

6. VIRI IN LITERATURA

1. Baze podatkov Zavoda RS za varstvo narave.
2. Baze podatkov Zavoda za gozdove Slovenije.
3. Danev G., Gulič J., Krajčič D. 2010. Financing biodiversity measures in Slovenian forests. V: Legal Aspects of European Forest Sustainable Development, the 11th International IUFRO Division 6 Symposium, Zvolen, Slovakia, 13 -15 May 2009. Šulek R., Herbst P., Schmithuesen F. (ur.). Zvolen, Slovakia, Technical University in Zvolen, Faculty of Forestry: 111-120.
4. Gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot
5. Kogovšek T., Danev, G., Krajčič, D. 2011. Ukrepi upravljanja z Natur 2000 v slovenskem gozdarstvu. Gozd. vestnik, letn. 69, št. 1: 47-52.
6. Kogovšek T., Žitnik D., Danev, G., 2013, Analiza ciljev in ukrepov programa upravljanja območij Natura 2000 za sektor gozdarstvo, Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014-2020 - SI Natura 2000 Management (LIFE11/NAT/SI/880), http://www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/A1_A2_Analiza_gozdars_tvo.pdf s prilogami, Ljubljana: 42 str.
7. Naravovarstvene smernice za GGN GGE.
8. Rezultati projekta EGP GoForMura, Upravljanje gozdnih habitatnih tipov in vrst v izbranih območjih Natura 2000 ob Muri, <http://goformura.gozdis.si/>
9. Rezultati projekta LIFE DINALP BEAR, Celovito upravljanje in varstvo rjavega medveda v severnih Dinaridih in Alpah, <https://dinalpbear.eu/sl/>
10. Rezultati projekta LIFE Kočevsko, Ohranjanje območij Natura 2000 Kočevsko (LIFE13NAT/SI/000314), <http://life-kocevsko.eu/>
11. Rezultati projekta LIFE LYNX, Reševanje risa v Dinaridih in jugovzhodnih Alpah pred izumrtjem, <https://www.lifelynx.eu/?lang=sl>
12. Rezultati projekta, EGP SUPPORT, Trajnostno upravljanje Pohorja, <http://www.projektipohorja.si/projekti/projekt-suport/o-projektu/>